

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผล
ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
จังหวัดอุบลราชธานี

AN APPLICATION OF BUDDHADHAMMA FOR PROMOTING
ADMINISTRATIVE EFFECTIVENESS IN LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS IN UBOLRACHATANI PROVINCE

ถนัด ไชยพันธ์* พิชชุ ทังโต** สุรินทร์ นียมามงกูร*** จันนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์****

Thanad Chaiyaphan, Phichet Thangto, Surin Niyamangkoon, Jumnonng Adivattanasit

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล จำนวน 18 รูป/คน และจากแบบสอบถามจำนวน 363 คน/ชุด

* Doctor of Philosophy Program in Public administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

**** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผลการวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านการปฏิบัติราชการ ($\bar{X} = 3.74$) ลำดับที่สอง คือ ด้านการพัฒนาองค์กร ($\bar{X} = 3.74$) ลำดับที่สาม คือ ด้านคุณภาพการให้บริการ ($\bar{X} = 3.67$) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.60$)

2. หลักพุทธธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ หลักอหัตถัญญาตา (รู้ตน รู้ว่าตนเองมีคุณสมบัติ มีความรู้อย่างไร) ($\bar{X} = 3.70$) และหลักมัตถัญญาตา (รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี) ($\bar{X} = 3.70$) รองลงมา หลักอหัตถัญญาตา (รู้จักกาย รู้ความมุ่งหมาย รู้จักผล) ($\bar{X} = 3.68$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ หลักปริสัญญญาตา (รู้จักตน รู้สังคม สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้) ($\bar{X} = 3.35$) และหลักพละ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านสังคหพละ (กำลังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน) ($\bar{X} = 3.55$) ลำดับที่สอง คือ ด้านวิริยะพละ (กำลังความขยันหมั่นเพียร) ($\bar{X} = 3.52$) ลำดับที่สาม คือ ด้านอนวัชชพละ (กำลังความซื่อสัตย์สุจริต) ($\bar{X} = 3.36$) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านปัญญาพละ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.30$)

3. แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำหลักสัปปุริสธรรม 7 และพละ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน จะส่งผลและก่อให้เกิดหลักการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ คือ ในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะมีหลักการ กฎเกณฑ์ในการทำงาน รู้ถึงสถานภาพ ความรู้ ความถนัด ความสามารถ ทั้งของตนเองและบุคคลอื่น ตลอดจนในการสั่งการหรือมอบหมายงานหรือการบริหารงานต่าง ๆ จะมีความเหมาะสมและสมกับงานนั้น ๆ ตลอดจนมีความคุ้มค่า พอประมาณ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำหลักการเหล่านี้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงานตามหลักพุทธธรรม ทำให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีประสิทธิภาพและเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะสร้างคนให้มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตของประชาชนอีกด้วย

คำสำคัญ : การส่งเสริมประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการ, การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the administrative effectiveness promotion of local administrative organizations in Ubolrachatani Province, 2) to examine the Buddhist principles affecting the administrative effectiveness of the local administrative organizations in Ubolrachatani Province, and 3) to propose the development for administrative effectiveness promotion according to the Buddhist principles at local administrative organizations in Ubolrachatani Province. This study is a mixed methods research between qualitative research and quantitative research. The qualitative research consisted of in-depth interviewing of 18 key informants in Ubolrachatani Province. The quantitative research method collected the data from a sample of 363 personnel of local administrative administrations in Ubolrachatani Province.

Findings were as follows:

1. Effectiveness of local administrative organizations in Ubon Ratchathani Province, as a whole, was at the high level ($\bar{X} = 3.69$). When considering each aspect, it the first one was the government ($\bar{X} = 3.74$). The second was the organizational development ($\bar{X} = 3.74$). The third was the quality of service ($\bar{X} =$

3.67) and the last was the development plan of the local government organizations ($\bar{X} = 3.60$).

2. Buddhist principles affecting the administrative effectiveness promotion of local government organizations in Ubon Ratchathni Province were *Sappurisa - dhamma 7* which affected the effectiveness promotion of the management of the local governments, as a whole, at a high level ($\bar{X} = 3.61$). When considering each aspect based on the mean scores from high to low, the highest mean scores were *Attannuta* (knowing how they are qualified) ($\bar{X} = 3.70$) and *Mattannuta* (knowing the moderation) ($\bar{X} = 3.70$), followed by *Atthannuta* (knowing goals and results) ($\bar{X} = 3.68$). The lowest mean scores were *Parisannuta* (knowing communities and solutions) ($\bar{X} = 3.35$). In addition, *Bala 4* (The Four Powers) also affected the administrative effectiveness promotion of the local administrations in Ubon Ratchathani Province, as a whole, at a high level ($\bar{X} = 3.43$). When considering each aspect, the first one was *Sangaha Bala* (power of solidarity) ($\bar{X} = 3.55$). The second was *Viriya Bala* (power of diligence) ($\bar{X} = 3.52$). The third was *Anavajja Bala* (power of faultlessness) ($\bar{X} = 3.36$), and the last one was *Panna Bala* (power of wisdom) ($\bar{X} = 3.30$).

3. The administration guidelines of local administrative organizations using *Sappurisa-dhamma 7* and *Bala 4* in the management would result in effective administration. The local administrative organization employees would have rules of work, knowledge status, aptitude, ability of both themselves and others, as well as the assignment of work or assignments, which would be appropriate for certain tasks. Moreover, their work performance would be worth, moderate, and in accordance with the public in order to maximize public benefits.

If local governments adopt these principles as a guideline to promote the administrative effectiveness according to Buddhism, the administration will be effective and become a crucial factor for development. As a result, it is important to develop people to have knowledge, skills, necessary basic skills, good

temperament, readiness to fight for themselves and the society, as well as to engage in a career and develop the lives of the people.

Keywords: Effective Promotion, Management, Application the Principle of Buddhism.

1. บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการแข่งขันในด้านต่าง ๆ ความแตกต่างจึงเกิดขึ้นในสังคมทั้งความคิดความเห็น พฤติกรรมการแสดงออกจึงเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของคนในสังคมไทย (Surapon Suyaprom, 2015) สืบเนื่องมาจากความเจริญที่ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ยิ่งสังคมมีความเจริญไปมากเท่าใด คนในสังคมนั้นจะต้องพยายามปรับตัวให้กับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปให้มากเท่านั้น และความจำเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า มาตรฐานของชีวิตคนที่พยายามให้มีความเสมอภาคกันตามระบบการปกครองที่ทุกฝ่ายต้องการให้มีความสมบูรณ์เหมาะสม เข้ากับยุคสมัยนิยมในการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ทางสังคมให้เอื้อต่อการแก้ปัญหาวิกฤตสังคมไทยที่มีความหลากหลายซับซ้อนยิ่งขึ้น (Prasert Thilao, 2018)

ปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิรูปภาครัฐ ด้วยการ ลดขนาดของรัฐบาลในส่วนกลาง การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและชุมชน เพื่อให้ประชาสังคมมีความเข้มแข็งขึ้น การลดลำดับชั้นบังคับบัญชาที่ยุงยากเพื่อให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและยืดหยุ่น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการภาครัฐ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการที่ดีและการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (Budhya Bowornwathana, 2002) โดยเชื่อว่าการดำเนินงานภาครัฐสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ แต่อย่างไรก็ตาม การทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยได้ผลักดันให้เกิดกระแสความสนใจการปฏิรูปด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูประบบราชการ การปรับบทบาทภาครัฐ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยเฉพาะเมื่อทรัพยากรมีจำนวนจำกัด ความสนใจจึงพุ่งเป้าไปที่การใช้จ่ายงบประมาณ การดูแลทรัพยากรของท้องถิ่น ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันทั้งในวงราชการ การเมืองและระดับท้องถิ่น (Kowit Pongngam and Alongkorn Akkasaeng, 2004) กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ตั้งคณะทำงาน (Core Team) ในการตรวจนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติราชการขององค์กรท้องถิ่นที่ผ่านมา เพื่อพิจารณาคัดเลือกองค์กรส่วนท้องถิ่นรับเงินอุดหนุนสำหรับเป็นรางวัลสูงใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ ก็พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลส่วน

หน้าที่ ก็พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง นอกจากนี้ผลการศึกษาก็เกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การให้ความสำคัญต่อประชาชนในท้องถิ่น การจัดระบบสารสนเทศการสร้างคามพึงพอใจให้แก่เจ้าหน้าที่และลูกจ้าง ประชาชนผู้รับบริการ กระบวนการบริหารจัดการ รวมทั้งบรรยากาศขององค์กรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กร (Tikhamporn Chulalong, 2007)

จังหวัดอุบลราชธานี มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน มีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลังและงบประมาณ บริหารงานให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยการใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าและประชาชนมีส่วนร่วม โดยมุ่งสร้างองค์กรให้เป็นไปตามหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีประชาชนเป็นเป้าหมายสูงสุดในการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การที่จะบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยยึดหลักพุทธธรรม

ผู้วิจัยจึงได้นำหลักพุทธธรรม ที่เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องกำกับในการบริหารงานทุกด้านยอมเป็นการประสานความเชื่อ แนวคิดในเชิงจริยธรรมของสังคม เข้ากับการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี เพราะการบริหารงานใดก็ตามจะประสบผลสำเร็จนั้นต้องใช้ความรู้คู่คุณธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ สร้างองค์ความรู้และนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานีต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี

2.2 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี

2.3 เพื่อเสนอการพัฒนาการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 363 ชุด จำนวน 25 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา 1) ตัวแปรต้น คือ (1) สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ความเกี่ยวข้องกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลักษณะงานที่รับผิดชอบ รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์ในการทำงาน (2) หลักสี่ปฐิธรรม 7 ได้แก่ อัมมัญญาตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ อัตถัญญาตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล อัตตัญญาตา รู้จักตน มัตตัญญาตา รู้จักประมาณ กาลัญญาตา รู้จักกาล ปริสัจญญาตา รู้จักชุมชน บุคคลัญญาตา รู้จักบุคคล (3) หลักผละ 4 ได้แก่ ปัญญาผละ กำลังความรู้ความสามารถ วิริยผละ กำลังความขยันหมั่นเพียร อนวัชผละ กำลังความซื่อสัตย์สุจริต สังคหผละ กำลังของเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน 2) ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านการปฏิบัติราชการ และด้านการพัฒนาองค์กร

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด อุบลราชธานี ซึ่งเป็นจังหวัดที่ประกาศตามพระราชกฤษฎีกาของคณะกรรมการนโยบายการบริหารงาน จังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ. ศ. 2552

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 พุทธธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หลักสี่ปฐิธรรม 7 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ หลักอัติตัญญาตา (รู้ตน รู้ว่าตนเองมีคุณสมบัติ มีความรู้อย่างไร) และหลักมัตตัญญาตา (รู้จักประมาณ รู้จักความ

พอดี) รองลงมา คือ หลักอัตถัณฺณุตตา (รู้จักกาย รู้ความมุ่งหมาย รู้จักผล) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ หลักปริสัณฺณุตตา (รู้ชุมชน รู้สังคม สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้) หลักผละ 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านสังคหผละ (กำลังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน) ลำดับที่สอง คือ ด้านวิริยะผละ (กำลังความขยันหมั่นเพียร) ลำดับที่สาม คือ ด้านอนวัชชผละ (กำลังความซื่อสัตย์สุจริต) และลำดับสุดท้าย คือ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า 1) ด้านแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการในด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ในการดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เมื่อสิ้นปีงบประมาณท้องถิ่นต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

2) ด้านคุณภาพการให้บริการ พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนมีความพึงพอใจในการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการลดขั้นตอนในการทำงาน มี One Stop Service เป็นการบริการแบบเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว การให้บริการต้องมีความรวดเร็วและชัดเจน มีการบริการประชาชนในวันหยุด เจ้าหน้าที่มีความเต็มใจให้การบริการแก่ประชาชน การบริการต้องยึดหลักความเสมอภาคและเป็นธรรม คุณภาพการให้บริการในการพัฒนาการให้บริการ ท้องถิ่นจะต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ ทันสมัยเข้ามาช่วยได้อย่างเหมาะสมเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับท้องถิ่นเอง

3) ด้านการปฏิบัติราชการ พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการปฏิบัติราชการต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของท้องถิ่น การปฏิบัติงานที่ถูกต้อง รวดเร็วและบริการประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการเป็นประจำทุกปี จะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ในการปฏิบัติราชการจะต้องมีภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการทำงานและรับรองการให้บริการประชาชน

4) ด้านการพัฒนาองค์กร พบว่า การพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมียุทธศาสตร์ในดำเนินงาน การดำเนินงานต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามแผนในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ พัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ มีส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมาตรการในการลดขั้นตอนในการทำงาน มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการทำงาน การจัดการองค์ความรู้ในองค์กร ด้านกฎระเบียบ และที่สำคัญมีการสนับสนุนให้บุคลากรได้ฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาองค์กรต่อไป

4.3 หลักพุทธธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี

1) หลักสัปปริสธรรม 7 ประกอบด้วย **หลักธัมมัญญาตา** คือ รู้จักการ รู้จักเหตุ รู้งาน รู้หน้าที่อย่างถูกต้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทำโครงการที่มุ่งต่อประโยชน์ของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรู้หลักความเป็นจริง หลักการ กฎเกณฑ์ หน้าที่ที่ปฏิบัติมีความรับผิดชอบเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีความเข้าใจว่าตัวเองมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการบางสิ่งบางอย่างให้บรรลุผลสำเร็จ **หลักอัตถัญญาตา** คือ รู้จุดหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้จักผล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการวางแผนงานทุกอย่างได้อย่างเหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรู้จักจุดหมาย หรือเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการดำเนินไปอย่างถูกต้อง เป็นไปตามแผนที่วางไว้ **หลักอัตตัญญาตา** คือ รู้ตน รู้ว่าตนเองมีคุณสมบัติ บุคลากรที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความรู้จักตนเอง คือ รู้จักตัวตนของตัวเอง ว่า องค์กรอยู่ในสถานะอะไร มีความรู้ความสามารถอย่างไร สามารถวัดความรู้ตนได้ ว่าศักยภาพของตนเองมีมากน้อยเพียงใด การบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ **หลักมัตตัญญาตา** คือ รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดหลักจริยธรรมของหน่วยงานหรือไม่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับ คำว่า ความพอเหมาะพอควรในการที่จะดำเนินโครงการ กิจกรรมทุกอย่างให้ลุล่วงไปด้วยดีตามแผนที่วางไว้ การรู้ประมาณ ในระดับองค์กรทำให้องค์กรมีการพัฒนา เจริญงอกงาม ย่อมทำให้การดำเนินกิจการงานต่างๆ ขององค์กร

สามารถนำพาองค์กร ประชาชน ไปสู่ความสุขสงบ ปลอดภัย และความเจริญได้อย่างแท้จริง

หลักกาลัญญูตา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รู้จักเวลา รู้คุณค่าของเวลา มีขั้นตอนในการทำงานในการให้บริการประชาชนตามหลักกาลัญญูตา คือ การรู้จักกาล การเป็นผู้รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักปริสัญญูตา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รู้ชุมชน รู้สังคม สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน การรู้จักชุมชน ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักกลุ่มบุคคล รู้จักหมู่คณะ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจวิญญูตาที่จะประพฤติดต่อชุมชนนั้นๆ การเป็นผู้รู้จักชุมชน ถิ่นอาศัย หรือสังคมที่ตนอาศัยอยู่ รวมถึงรู้จักว่าชุมชนเหล่านั้นมีความต้องการอะไร มีความเดือดร้อนอย่างไร มีความเห็นหรือข้อตกลงอย่างไร เมื่อทราบเช่นนั้นแล้วยอมทำให้สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีความสุข

หลักบุคคลัญญูตา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเรียนรู้สภาพปัญหาและต้องการของประชาชนในพื้นที่ วางตัวให้เหมาะสมตามฐานะ รู้บุคคล รู้ภูมิปัญญา ภูมิธรรม และรู้ประเภทของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคน ตลอดถึง มีการติดตามงานที่ได้รับมอบหมายไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ได้รับความรู้ใหม่ในการทำงานตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

2) **หลักพละ 4** ประกอบด้วย **ด้านปัญญาพละ** คือ กำลังความรู้ความสามารถ ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ในการบริหารงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหลักการวางแผนที่เกิดมาจากความต้องการของประชาชนที่ตระหนักในความจำเป็น คุณค่าที่เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้รับรู้ปัญหา และร่วมกันในการวางแผน เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารงานให้ครอบคลุม

ด้านวิริยะพละ คือ กำลังความขยันหมั่นเพียร ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่มีความกระตือรือร้น ในการปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนดไว้ การบริหารการวางแผนเป็นหน้าที่ของนักบริหารเพราะการวางแผน คือ กระบวนการ ในการกำหนดวัตถุประสงค์และกำหนดวิธีการที่ทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ การวางแผนเป็นกระบวนการในการเผชิญกับความไม่แน่นอนโดยการกำหนดการกระทำขั้นล่วงหน้าเพื่อให้ได้ผลตามที่กำหนดไว้

ด้านอนวัชพละ คือ กำลังความซื่อสัตย์สุจริต

ผู้บริหาร บุคลากรมีการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร กระบวนการในการจัดทำแผน เป็นขั้นตอนในการระดมความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรคจากการพัฒนา ความต้องการในการพัฒนา ความพร้อมหรือศักยภาพของชุมชน ตลอดจนแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม การพัฒนาที่ต้องการกระทำร่วมกันในอนาคต ด้านสังคหผล คือ กำลังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทำงานมุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่มุ่งผลประโยชน์ตน มีการแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือประชาชนในยามประสบภัยอย่างเหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการให้บริการสาธารณะที่เป็นรูปธรรม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านการปฏิบัติราชการ ลำดับที่สอง คือ ด้านการพัฒนาองค์กร ลำดับที่สาม คือ ด้านคุณภาพการให้บริการ และลำดับสุดท้ายคือ ด้านแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับ Nongluk Rueanthong (2007) ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ การประกันคุณภาพการตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ

5.2 หลักพุทธธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หลักสัปปริสธรรม 7 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ หลักอหัตถัญญตา (รู้ตน รู้ว่าตนเองมีคุณสมบัติ มีความรู้อย่างไร) และหลักมัตถัญญตา (รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี) รองลงมา หลักอหัตถัญญตา (รู้จักตน รู้จักตน รู้ความมุ่งหมาย รู้จักผล) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ หลักปริสัญญตา (รู้ชุมชน รู้สังคม สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pas Passatta (2015) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการด้านความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า หลักธรรมที่มีความเหมาะสมในการบริหารตน (หลักสัปปริสธรรม 7) ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีประเด็นสำคัญ 2

ประเด็น คือ 1) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความเหมาะสมในการบริหารตน 2) การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารตนและการบริหารจัดการองค์กร กล่าวคือ หลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมของสัตว์บุรุษ ของคนดีที่มีความเหมาะสมในการครองตนเป็นอย่างยิ่ง

หลักผล 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านสังคหผล (กำลังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนลำดับที่สอง คือ ด้านวิริยะผล (กำลังความขยันหมั่นเพียร) ลำดับที่สาม คือ ด้านอนวัชขผล (กำลังความซื่อสัตย์สุจริต) และลำดับสุดท้าย คือ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ด้านปัญญาผล คือ กำลังความรู้ความสามารถ ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ในการบริหารงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหลักการวางแผนที่เกิดมาจากความต้องการของประชาชนที่ตระหนักในความจำเป็น คุณค่าที่เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้รับรู้ปัญหาและร่วมกันในการวางแผน ด้านวิริยะผล คือ กำลังความขยันหมั่นเพียร ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่มีความกระตือรือร้น ในการปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนดไว้ ในการกำหนดวัตถุประสงค์และกำหนดวิธีการที่ทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ การวางแผนเป็นกระบวนการในการเผชิญกับความไม่แน่นอนโดยการกำหนดการกระทำขึ้นล่วงหน้าเพื่อให้ได้ผลตามที่กำหนดไว้ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกัน 2 อย่างคือ จุดหมายปลายทางกับวิธีการ จุดหมายปลายทางกับความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ด้านอนวัชขผล คือ กำลังความซื่อสัตย์สุจริต ผู้บริหาร บุคลากรมีการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร กระบวนการในการจัดทำแผน เป็นขั้นตอนในการระดมความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรคจากการพัฒนา ความต้องการในการ ด้านสังคหผล คือ กำลังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทำงานมุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่มุ่งผลประโยชน์ตน มีการแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือประชาชนในยามประสบภัยอย่างเหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการให้บริการสาธารณะที่เป็นรูปธรรม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะความคิดเห็นและแสดงออกได้อย่างเสรี นี้เรียกว่า เป็นผล คือ กำลังแห่งการยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นไว้ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jittima Pakpieng (2015) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า การบริหารตนด้วยหลักสัปปุริสธรรม

7 เป็นด้านที่มีการนำไปประยุกต์ใช้น้อยที่สุด และมีสภาพปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ในแต่ละด้าน คือ
1) การบริหารตน 2) การบริหารคน และ 3) การบริหารงาน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติงานและยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดแนวทางการให้บริการ การวัดผลประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ให้กำลังใจ และรางวัลสำหรับผู้ปฏิบัติดีเป็นประจำ

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดแนวทางการให้บริการ การวัดผลประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ให้กำลังใจ และรางวัลสำหรับผู้ปฏิบัติดีเป็นประจำ

7.3 ข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้
- 2) ควรมีการศึกษาแนวทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดแนวทางการให้บริการ การวัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ

3) ควรมีการศึกษาแนวทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ให้กำลังใจ และรางวัลสำหรับผู้ปฏิบัติดีเป็นประจำ

References

- Kowit Pongngam and Alongkorn Akkasaeng. (2004). *New Dimension Guide Local Government Organizations That Come from The Direct Election of The People*. Bangkok : Samatham Press.
- Nongluk Rueanthong. (2007). *The Model of School Administrative Effectiveness* (Doctoral of Thesis). Silpakorn University.
- Pas Passatta. (2015). *The Integration of Buddhadhamma Principles for Transparency in The Management of Local Government Organizations* (Doctoral of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Prasert Thilao. (2018). The Strategy of Buddhist Human Resource Development Towards The High Competency Organization of Buddhist Universities of Thai Sangha. *Journal of MCU Social Science Review*, 7(3), 37-50.
- Surapon Suyaprom. (2015). An Integration of Buddha Dhamma Principles for Supporting Participation Process in Formulating Public Policies of Local Administrative Organizations. *Journal of MCU Social Science Review*, 4 (2), 180-195.
- Thitiwut Manmee. (2016). The Human Capital Management Supporting the Merit and Ethicist of Staffs in Local Administration Organization. *Journal of MCU Social Science Review*, 5 (3), 205–218.

บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

พระครูสิริสุตโสภณ (พระมหาจำเนียร คำสุข)^{1*} จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์²
สอาด บรรเจิดฤทธิ์³ บุญเรือง ศรีเหรียญ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร 2. เพื่อการศึกษาลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร และ 3. เพื่อการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการโดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 481 คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ จำนวน 81 รูป และประชาชนที่อยู่ในจังหวัดพิจิตร จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณ สูตร ทาโร ยามาเน่ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน F-test และ t-test

ผลการวิจัย พบว่า 1. บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร โดยรวมมีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งกับชุมชน ในการเป็นศูนย์รวมจิตใจเป็นศูนย์กลางการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ปัญหาในชุมชนในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีอยู่มีกิน ไม่ต้องลำบากไปซื้อเขากิน โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมบทบาทพระสังฆาธิการกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับดี 2. ลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร โดยรวมเกิดจากด้านทรัพยากร ปัญหานี้เป็นส่วนบุคคล โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมของพระสังฆาธิการมีลักษณะความขัดแย้งในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับดี 3. แนวทางการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร มีศึกษาข้อมูลสาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งหลังจากได้รับแจ้งเหตุแล้ว การสร้างข้อตกลงในการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนการเปิดเวทีการเจรจาไกล่เกลี่ย ผู้นำการเจรจาจะแจ้งข้อตกลงร่วมกัน ในการเปิดการเจรจามีผู้เข้าร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ ความขัดแย้งในชุมชน พระสังฆาธิการ จังหวัดพิจิตร

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

² อาจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³ อาจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴ อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

* ผู้พิมพ์หลัก e-mail : jummm58@hotmail.com

Buddhist Monks' Role on conflicts management in Phichit Province

Phamahajumnerar Kumsuk^{1*} Jumnong Adivattanasit²
Sa-ard Banchirdrit³ Boonrueng Sriharun⁴

Abstract

This research aimed 1. to study the Buddhist Monks' Role on conflicts management in Phichit Province. 2. to study the nature of conflict in the phichit province. and 3. to study guidelines resolving conflicts in communities in phichit province. The research is a quantitative research conducted by data collection questionnaire from a sample of 481 people including priests, 81 and the people that were in Phichit Province 400 The sample size with the calculation formula Taro Yamane and analyze data. the arithmetic mean and standard deviation, F-test and t-test

The findings of this article 1. The Buddhist Monks' Role on conflicts management in Phichit Province. Overall was very importance to the community. In the center is the heart and soul of community involvement. To solve problems in the community to develop the well-being of residents. Help the locals are eating there. He seemed not to eat. The data were analyzed by the Buddhist Monks community. Overall a good level 2. the nature of conflict in the province of phichit province. Overall the resource The problem of personal debt The data were analyzed by the Buddhist Monks has a conflict in the community. Overall a good level 3. approaches to resolving conflicts in communities in phichit province. A study The causes and consequences of the conflict and then after receiving notification. The agreement in mediation before the opening stage of negotiation. The leaders will negotiate a joint agreement. In an open dialogue with the participants in the negotiation. Overall a good level.

Keywords : Management, The conflict in the community Buddhist monks, Phichit Province

¹ Doctor of Philosophy Program Public Administration President of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

² Lecture Public Administration President of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.

³Lecture Public Administration President of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.

⁴Lecture Faculty of Science and Technology of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

* Corresponding author, e-mail: jummm58@hotmail.com

บทนำ

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและมีความหลากหลายในธรรมเนียมปฏิบัติและความเชื่อความเข้าใจทางศาสนาที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ทั้งข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์และประเพณีในท้องถิ่น พุทธศาสนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพระสงฆ์มีข้อวัตรปฏิบัติตรงตาม พระวินัยทั้งราชอาณาจักรหากพระสงฆ์ยังประพฤติและปฏิบัติไปคนละแบบสอนไปคนละทางพระพุทธศาสนา ก็ไม่สามารถเป็นศาสนาหนึ่งเดียวทั่วประเทศได้ (ไพรินทร์ กะทิพมราช, 2547) คณะสงฆ์จะต้องอยู่ภายใต้องค์กรบริหารองค์กรเดียวกันทั้งราชอาณาจักรก่อนหน้านั้นมีพระมหากษัตริย์ทรงกำกับดูแลกิจการคณะสงฆ์ แต่ก็ได้มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่มีอำนาจดูแลพระสงฆ์ทั่วประเทศแม้จะมีตำแหน่งพระสังฆราชหรือพระสังฆราชามาแต่ครั้งกรุงสุโขทัยพระสังฆราชก็ไม่มีอำนาจปกครองคณะสงฆ์ทั่วประเทศจะดูแลพระสงฆ์เป็นเมืองๆ เท่านั้นจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมีการแต่งตั้งพระสังฆราชเป็นประมุขสงฆ์โดยเพิ่มคำว่า สกลสังฆปริณายกในราชทินนามแสดงถึงความเป็นประมุขของสงฆ์ทั้งหมดแม้กระนั้นพระสังฆราชสกลสังฆปริณายกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็หาได้มีอำนาจปกครองพระสงฆ์อย่างแท้จริงไม่เป็นเพียงสมณศักดิ์ที่ตั้งขึ้นเพื่อแสดงความยกย่องเชิดชูแก่พระภิกษุที่มีข้อวัตรปฏิบัติตรงตามทีสมควรเป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์ทั่วทั้งสังฆมณฑลมากกว่าถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีทำเนียบการปกครองคณะสงฆ์มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาแต่ในทางปฏิบัติองค์กรคณะสงฆ์ก็มีอยู่แต่เพียงในทำเนียบเท่านั้นด้วยเหตุนี้พระสงฆ์ในท้องถิ่นต่าง ๆ จึงเป็นตัวของตัวเองในแง่ที่เป็นอิสระจากส่วนกลางโดยกลมกลืนเข้ากับชุมชนมากกว่าแต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าแต่ละวัดจะอยู่อย่างเอกเทศ หากมีการรวมกันเป็นเครือข่ายการดูแลของพระผู้ใหญ่ที่มีฐานะเป็นอุปชฌาย์ทำหน้าที่ให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรทำให้เกิดสายสัมพันธ์แบบอาจารย์กับศิษย์ส่วนใหญ่ในภาคกลางจะมีเครือข่ายวัดใหญ่ในเมืองแวดล้อมด้วยวัดเล็กๆ ตามหัวเมืองเจ้าอาวาสที่เป็นศูนย์กลางเครือข่ายทำหน้าที่ระงับข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นตามวัดในเครือข่าย ทำให้สภาพการปกครองคณะสงฆ์มีความสับสนจึงมีการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากการให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมของวัดในการให้บริการแก่ชุมชนด้านศาสนาและวัฒนธรรม รวมไปถึงกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองวัดมีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 นั้น จะเห็นได้ว่า เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการ ผู้มีหน้าที่บริหารปกครองวัดและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชนมากที่สุด พระพุทธศาสนาจะเจริญก็เพราะความเลื่อมใสของประชาชนเจ้าอาวาสจึงเป็นตัวจักรสำคัญในความเจริญของพระพุทธศาสนาและการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้นพระสงฆ์ในปัจจุบันจึงมีบทบาทยิ่งขึ้นกว่าในอดีต แต่ต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการของศาสนิกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาจิตใจคนให้สูงขึ้นและพัฒนาวัตถุให้มีความพอเหมาะแก่การใช้สอย จึงได้กำหนดบทบาทของพระสังฆาธิการไว้ 6 ด้านดังนี้ (เสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, 2553)

1. ด้านการปกครอง ได้แก่ งานด้านการบริหารพระภิกษุสามเณร ซึ่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถจะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะต่างๆ ตำแหน่งสังฆราช เป็นตำแหน่งสูงสุด รองลงมาได้แก่เจ้าคณะหนเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขานุการแต่ละเจ้าคณะ เป็นตำแหน่งสุดท้าย, มหาเถรสมาคม ถือว่าเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ทั้งสองนิกาย
2. ด้านการเผยแผ่ ได้แก่ การสอน การอบรม การแสดงธรรม การปาฐกถาธรรม และการเขียนตำรา และการปฏิบัติธรรม โดยเผยแผ่ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

3. ด้านการศึกษาศึกษางานบริหารและเป็นอาจารย์สอนตามสถาบันการศึกษาของสงฆ์ที่มีอยู่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมบาลี และแผนกสามัญศึกษา (ม.1-ม.6) หรือมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนเรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ เป็นต้น

4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์การมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่สังคมด้านต่างๆ เช่น การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส การต่อต้านยาเสพติด การบริจาคเงินทุนแก่หน่วยงานต่างๆ และการส่งเสริมวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

5. ด้านการสาธารณูปการเช่น การช่วยเหลือด้านการสร้างสถานที่ราชการ สถานที่สาธารณะประโยชน์

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์การเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนหรือการเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นต้น

ดังนั้นความขัดแย้งเป็นกระบวนการที่เกิดจากความพยายามของฝ่ายหนึ่ง ที่ไปขัดขวางความพยายามของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามบรรลุเป้าหมาย ได้รับความก้าวหน้าหรือผลประโยชน์ตามที่ต้องการ ด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่งความแตกต่างกันทั้งในด้านค่านิยม วัฒนธรรม เป้าหมาย วิธีการทำงาน นำไปสู่การคิดความรู้สึก การกระทำต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดแตกต่างกัน ไม่ยอมให้กัน เกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น โดยทั่วไปความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน มักจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่ทั้งผลดีและผลเสียในหน่วยงาน การศึกษาหรือเรียนรู้ถึงสาเหตุการเกิดความขัดแย้งเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารความขัดแย้ง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งในระดับที่เป็นอันตรายต่อหน่วยงาน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2552) และทำให้ผู้บริหารสามารถจัดระเบียบความขัดแย้งให้เหมาะสมได้ ความขัดแย้งในการทำงานเป็นปรากฏการณ์ปกติที่เกิดขึ้นได้ในทุกๆ ที่และทุกๆ เวลา ความขัดแย้งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นตอนๆ ในแต่ละตอนจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นตามลำดับ ตัวอย่างเช่นความขัดแย้งที่เกิดจาก “ความคับข้องใจ” ของฝ่ายหนึ่งที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งกระทำ การกระทำที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจดังกล่าว เช่น ไม่เห็นด้วย ไม่ช่วยเหลือ ตูถูก เอาเปรียบ ให้อาย เสียศักดิ์ศรี ฯลฯ ดังนั้น ต่างฝ่ายจึงต่างพยายามหาหลักฐานหรือเหตุผลเพื่อมาสนับสนุนความถูกต้องของตนเอง และหาทางออกด้วยวิธีการเอาแพ้เอาชนะมากกว่าอย่างอื่น จึงเกิดเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในรูปแบบต่างๆ เช่น การเอาชนะต่อรอง ร่วมมือ หลีกเลียง ผ่อนปรนเข้าหากัน เป็นต้น โบราณกล่าวไว้ว่า มากคนก็มากความ แถมบางคนยังไม่ได้ความอีกต่างหาก ไม่ว่าหน่วยงานของเราจะมีคนเป็นแสนหรือมีแค่สองคน เราก็ต้องทำให้คนเหล่านั้นทำงานเข้ากันได้ คงไม่มีใครในโลกนี้ไม่เคยขัดแย้งกับคนอื่น ทุกวันนี้ปัญหาความขัดแย้งที่พบในหน่วยงานต่างๆ มีเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เห็นได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจน หรือซ่อนเร้นอยู่ในใจของพนักงาน แต่ร้อนรุ่มอยู่ตลอดเวลา สิ่งนี้บั่นทอนสุขภาพจิตของพนักงานและสร้างความถดถอยให้แก่หน่วยงาน ไม่ว่าจะความขัดแย้งนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดหากยังคงอยู่ในองค์กรโดยไม่ได้รับการบริหารจัดการ นั้นย่อมหมายความว่าหน่วยงานของเรากำลังสูญเสียบางสิ่งบางอย่าง หรือความสามารถในการแข่งขันของเรากำลังลดลง เนื่องจากพนักงานของเรายังคงต้องทำงานร่วมกันต่อไปท่ามกลางความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่ “คน” มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสิ้น จากประเด็นปัญหาความขัดแย้งในสังคมในพื้นที่จังหวัดที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าในแต่ละปัญหานั้น จะมีลักษณะเฉพาะตัวของความขัดแย้งนั้น ๆ ซึ่งเนื้อหาสาระของการแบ่งประเภทของความขัดแย้งออกไปในแต่ละประเภทนั้น จะช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประเด็นปัญหาความขัดแย้งนั้น ว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง ที่จะนำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาได้ตรงประเด็นที่สุด และนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นที่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม ในปัญหาความขัดแย้งเรื่องใดก็ตามก็อาจจะประกอบด้วยความขัดแย้งในหลายประเภทผสมผสานกันอยู่ในเรื่องเดียวกันก็เป็นได้ การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญ

ทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในสังคมเปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่เป็นสังคมบริโภคนิยมความเสื่อมถอยทางศีลธรรมจริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้นทุกทีเป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนวัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุคือ พระภิกษุบางส่วนกระทำผิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน (ไสตุ สุตานันท์, 2553)

ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดพิจิตรพบว่า คนรุ่นใหม่มีความผูกพันกับสถาบันศาสนาน้อยลง ไม่ศรัทธาแก่งานบุญกุศลเท่าคนรุ่นก่อน คนรุ่นใหม่ค่อยๆ เห็นความสำคัญของวัดลดลงทุกที่ วัดบางแห่งจึงถูกปล่อยปละละเลยจากสังคม เมื่อประชาชนเริ่มละเลยวัดก็นำไปสู่การละเลยที่จะใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยว ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีของคนในชุมชนแต่เดิมถูกสลายไปได้เพียงเพราะการใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องมือเยียวยา สร้างความเข้าใจสร้างความปรองดอง แต่ในปัจจุบันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมักถูกยกระดับไปสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ต้องการเอาชนะกันให้ได้ ในสภาพลักษณะความขัดแย้งในชุมชนเป็นปัญหาของการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน จังหวัดพิจิตรในความขัดแย้งที่กลายเป็นข้อพิพาทและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชนในสังคมเปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่เป็นสังคมบริโภคนิยมความเสื่อมถอยทางศีลธรรมจริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้นทุกทีเป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา ที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนวัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุคือ พระภิกษุบางส่วนกระทำผิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน มีการสร้างโบสถ์วิหารเกินความจำเป็น วัดบางวัดอาศัยกลวิธีทางการธุรกิจดึงดูดให้คนยินยอมบริจาคทรัพย์เพื่อตอบแทนทางวัตถุเป็นสำคัญ

การประมวลผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในประเด็นของการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างแนวทางการสร้างต้นแบบบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน จะมีส่วนช่วยยกระดับของชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นภัยต่อชุมชน ซึ่งอย่างที่เรพอทราบเป็นนัย ๆ แล้วว่าสิ่งใดก็ตามที่มีคนเข้ามาเกี่ยวข้อง การแก้ไขแทบจะไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว และไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียวที่สามารถใช้ได้กับทุกสถานการณ์ แต่แนวคิด หลักคิดและความเข้าใจในปัญหา ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของปัญหา รวมทั้งความเข้าใจผู้อื่น ความมีใจกว้างและเปิดใจยอมรับฟัง จะช่วยให้การวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างราบรื่น ลงตัวและเกิดความร่วมมือในที่สุด ดังนั้นทุกครั้งที่เราจะต้องตัดสินใจเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง ทุกคนต้องตั้งความหวังไว้เสมอว่าเมื่อความขัดแย้งสิ้นสุดสังคมและชุมชนจะเข้มแข็ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

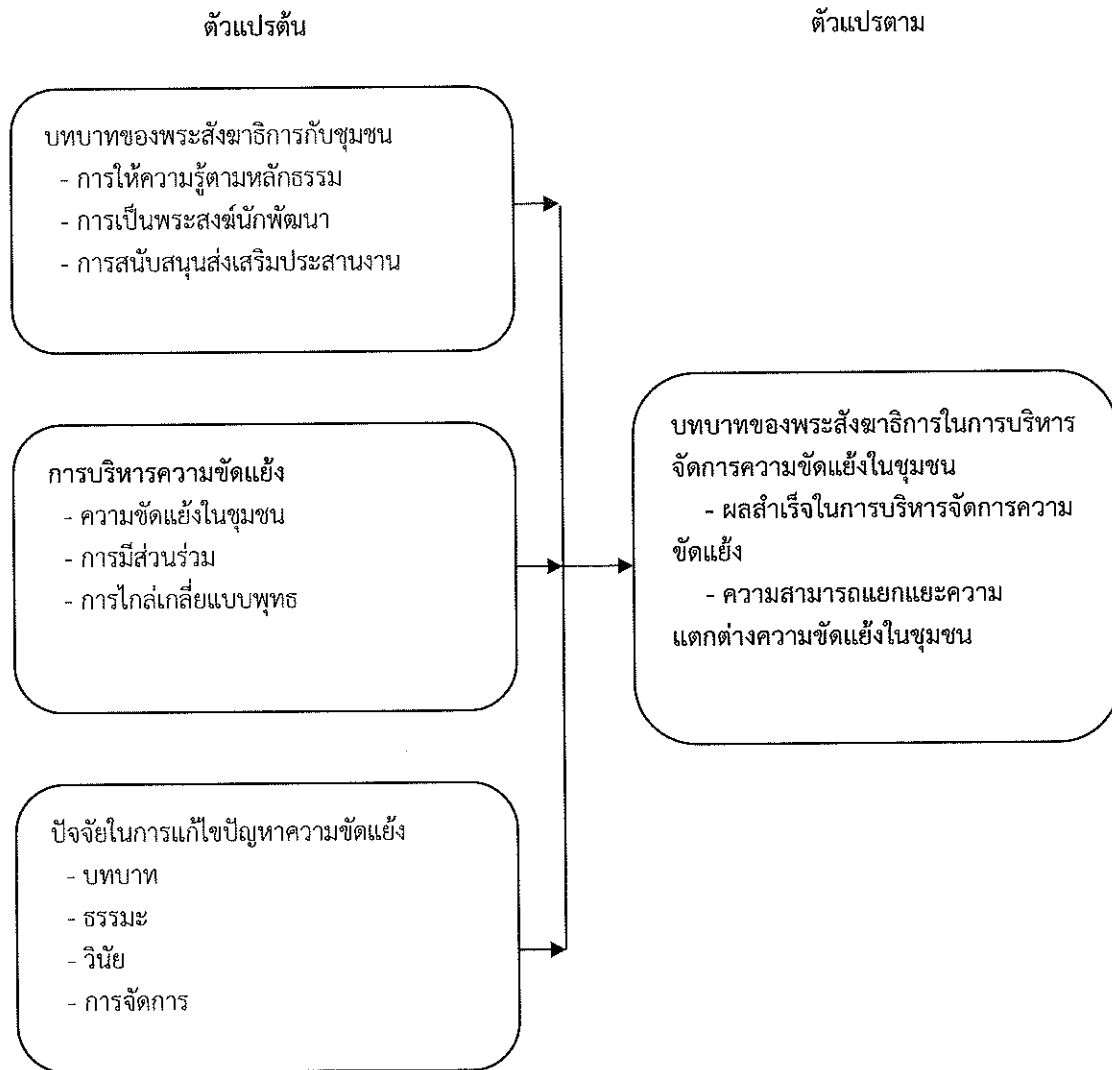
2. เพื่อการศึกษาลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

3. เพื่อการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมหลักการแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารผลงานที่เกี่ยวข้องที่ใกล้เคียง นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยศึกษา บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยสามารถสร้างกรอบแนวคิดมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการวิจัยใช้วิธีการเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์และประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์และประชาชนที่อาศัยอยู่ใน จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย

1. สงฆ์ จำนวน 201 รูป/คน จากตำบลละ 2 หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งเป็น 5 ตำบล โดยจะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตำบลวังจืด ตำบลวังจั่ว ตำบลห้วยร่วม ตำบลห้วยพุก และสำนักขุนเณร
2. ประชาชนในจังหวัดพิจิตร 12 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองพิจิตร อำเภอวังทรายพูน อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอตะพานหิน อำเภอบางมูลนาก อำเภอโพทะเล อำเภอสามง่าม อำเภอทับคล้อ อำเภอสากเหล็ก อำเภอบึงนาราง อำเภอดงเจริญ และ อำเภอวชิรบารมี

จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional stratified Random Sampling) ซึ่งสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้สำหรับการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยระบุคุณสมบัติต่างๆ ของประชากร ซึ่งเป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน ดังนี้

1. พระสังฆาธิการ จาก 27 วัด ๆ ละ 3 รูป	จำนวน 81 รูป/คน
2. ประชาชนใน จังหวัดพิจิตร	จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการมีบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ทหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษา คณาจารย์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงครายข้อ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ถึง 1.0

2. การหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างกับกลุ่มประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน หลังจากนั้น ทำการทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ .876

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมผู้ช่วยนักวิจัยโดยขออนุญาตเก็บข้อมูลและดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตนเองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถึงผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นๆ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์พร้อมทั้งชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ์ในการสอบถาม และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตาม วัน เวลาราชการ

2. ผู้วิจัยอธิบายวิธีการเก็บข้อมูลและกรอกข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อกลุ่มตัวอย่างอนุญาต ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยสอบถามกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนของแบบสอบถามจากนั้นจึงนำกับมาวิเคราะห์ตามขั้นตอนต่อไป

3. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา สถาบันมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ยื่นต่อประชาชน พระสังฆาธิการ และ ผู้นำชุมชนที่มีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดพิจิตร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์

4. ติดต่อขอความร่วมมือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ครู และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน การนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (ตามรายละเอียดในเรื่องกลุ่มตัวอย่างและแผนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง)

5. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนและโดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารเฉพาะในส่วนที่มีการเชื่อมโยงถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และข้อมูลที่ได้รับการกล่าวถึงในการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถจำแนกเอกสารเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) F-test และ t-test

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัย คือ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาแล้วใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการจัดกระทำกับข้อมูลดังกล่าว

ตารางที่ 1 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเข้าใจของการบริหารจัดการ
ของพระสังฆาธิการกับชุมชน

การบริหารจัดการพระสังฆาธิการกับชุมชน	ฝ่ายสงฆ์			ฝ่ายฆราวาส		
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1 การให้ความรู้ตามหลักธรรม	3.13	0.713	ดี	3.09	0.739	ดี
2 การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา	3.11	0.722	ดี	3.04	0.748	ดี
3 การสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน	3.08	0.747	ดี	3.05	0.753	ดี
รวม	3.11	0.727	ดี	3.06	0.747	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า สรุปได้ว่าฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.11$, S.D.=0.727) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการให้ความรู้ตามหลักธรรมมีค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.13$, S.D.=0.713) รองลงมา คือ การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนามีค่า ($\bar{X}=3.11$, S.D.=0.671) และสุดท้ายการสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน ($\bar{X}=3.08$, S.D.=0.745) ตามลำดับ ในส่วนฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.06$, S.D.=0.747) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการให้ความรู้ตามหลักธรรมมีค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.09$, S.D.=0.739) รองลงมา คือ การสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน ($\bar{X}=3.05$, S.D.=0.753) และสุดท้ายการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา ($\bar{X}=3.04$, S.D.=0.748) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบความเท่ากัน และทดสอบสมมติฐานของความแปรปรวน การบริหารจัดการ
ความขัดแย้งในชุมชน ของกลุ่มตัวอย่าง พระสงฆ์ - ฆราวาส

พระสังฆาธิการในการบริหาร จัดการความขัดแย้ง	สงฆ์ 81 คน	ฆราวาส 400 คน	F	Sig	t	Sig (2-tailed)
	\bar{X}	\bar{X}				
1 การให้ความรู้ตามหลักธรรม	3.13	3.09	1.851	.339	.499	.579
2 การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา	3.11	3.04	0.853	.512	.828	.417
3 การสนับสนุนส่งเสริม ประสานงาน	3.08	3.05	1.451	.567	.412	.693
รวม	3.11	3.06	1.399	.473	.580	.563

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนมีสถานะต่างกันมีประสิทธิผลในบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชนในการสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน มีความแปรปรวนเท่ากัน $> .05$ แสดงว่าความแปรปรวน $F = 1.399$, Sig = 0.473 โดยสถิติทดสอบสมมติฐานที่ใช้พิจารณา $t = 0.580$, Sig = 0.563 ซึ่งเหตุการณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig $> .05$)

ตารางที่ 3 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเข้าใจของลักษณะความขัดแย้งในชุมชน

ลักษณะความขัดแย้งในชุมชน	ฝ่ายสงฆ์			ฝ่ายฆราวาส		
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1 ความขัดแย้งในชุมชน	3.11	0.721	ดี	3.09	0.726	ดี
2 การมีส่วนร่วม	3.06	0.742	ดี	3.07	0.744	ดี
3 การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ	3.09	0.713	ดี	3.07	0.742	ดี
รวม	3.09	0.725	ดี	3.08	0.737	ดี

จากตารางที่ 3 พบว่า สรุปได้ว่าฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.09$, S.D.=0.725) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความขัดแย้งในชุมชนมีค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.11$, S.D.=0.721) รองลงมา คือ การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ ($\bar{X}=3.09$, S.D.=0.731) และสุดท้ายการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.06$, S.D.=0.742) ตามลำดับ ในส่วนฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจการบริหารความขัดแย้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.08$, S.D.=0.737) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความขัดแย้งในชุมชนค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.09$, S.D.=0.726) รองลงมา คือ การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.742) และสุดท้ายการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.744) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบความเท่ากัน และทดสอบสมมติฐานของความแปรปรวน การบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน ของกลุ่มตัวอย่าง สงฆ์ – ฆราวาส

ลักษณะความขัดแย้งในชุมชน	สงฆ์	ฆราวาส	F	Sig	t	Sig (2-tailed)
	81 คน	400 คน				
	\bar{X}	\bar{X}				
1 ความขัดแย้งในชุมชน	3.11	3.09	.545	.569	.234	.495
2 การมีส่วนร่วม	3.06	3.07	.682	.583	-.058	0.488
3 การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ	3.09	3.07	1.078	.603	.237	.573
รวม	3.09	3.08	.768	.585	.138	.519

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชาชนมีสถานะต่างกันมีประสิทธิผลในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนในการไกล่เกลี่ยแบบพุทธ มีความแปรปรวนเท่ากัน $> .05$ แสดงว่าความแปรปรวน $F = 0.768$, Sig = 0.585 โดยสถิติทดสอบสมมติฐานที่ใช้พิจารณา $t = 0.138$, Sig = 0.519 ซึ่งเหตุการณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเข้าใจของปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

ปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง	ฝ่ายสงฆ์			ฝ่ายฆราวาส		
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1 บทบาท	3.05	0.762	ดี	3.07	0.747	ดี
2 ธรรมะ	3.08	0.738	ดี	3.10	0.714	ดี
3 วินัย	3.10	0.723	ดี	3.08	0.742	ดี
4 การจัดการ	3.06	0.751	ดี	3.07	0.737	ดี
รวม	3.07	0.744	ดี	3.08	0.735	ดี

จากตารางที่ 5 พบว่า สรุปได้ว่าฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.744) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าวินัยมีค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.10$, S.D.=0.723) รองลงมา คือ ธรรมะ ($\bar{X}=3.08$, S.D.=0.738) รองลงมา คือ การจัดการ ($\bar{X}=3.06$, S.D.=0.751) และสุดท้ายบทบาท ($\bar{X}=3.05$, S.D.=0.762) ตามลำดับ ในส่วนฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.08$, S.D.=0.735) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ธรรมะค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.10$, S.D.=0.714) รองลงมา คือ วินัย ($\bar{X}=3.08$, S.D.=0.742) รองลงมา คือ การจัดการ ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.737) และสุดท้ายบทบาท ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.747) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 สรุปผลการทดสอบความเท่ากัน และทดสอบสมมติฐานของความแปรปรวนปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ของกลุ่มตัวอย่าง สงฆ์ - ฆราวาส

การบริหารจัดการพระสงฆ์ การในการแก้ไขปัญหาความ ขัดแย้งในชุมชน	สงฆ์ 81 คน	ฆราวาส 400 คน	F	Sig	t	Sig (2-tailed)
	\bar{X}	\bar{X}				
1 บทบาท	3.05	3.07	0.839	0.657	-.177	.713
2 ธรรมะ	3.08	3.10	1.430	0.664	-.177	0.822
3 วินัย	3.10	3.08	.906	.456	.315	.421
4 การจัดการ	3.06	3.07	.666	.540	-.091	0.757
รวม	3.07	3.08	.960	.579	-0.032	.678

จากตารางที่ 6 พบว่า ประชาชนมีสถานะต่างกัันมีประสิทธิผลในปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในธรรมะ มีความแปรปรวนเท่ากัน > .05 แสดงว่าความแปรปรวน F = 0.960, Sig = 0.579 โดยสถิติทดสอบสมมติฐานที่ใช้พิจารณา t = -0.032, Sig = 0.678 ซึ่งเหตุการณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ทำให้ฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับดี และในส่วนตัวฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ประชาชนมีสถานะต่างกันมีประสิทธิผลในบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชนในการสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กัณฑ์มล ไซยราช, 2551)ซึ่งบทบาทของพระสังฆาธิการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในชุมชนในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีอยู่มีกิน ไม่ต้องลำบากไปซื้อเขากิน ไม่ต้องไปขอใครกินนั้นเป็นบทบาทที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางทัศนคติทางสังคมขึ้นมาเพราะมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่บางคนก็วางตัวเป็นตัวกลาง ปัญหานี้ทำให้พระสงฆ์ในประเทศไทยเกิดความสับสน แต่พระสงฆ์นักพัฒนาท่านจะไม่ใส่ใจและจะไม่ให้ความสำคัญเรื่องนี้ก็เพราะเห็นว่ากรณีนี้ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยเนื่องจากผู้กระทำไม่ได้เจตนาประจบคฤหัสถ์ และไม่ได้เพื่อหวังลาภยศ และไม่ได้ลิดตัวให้เขาใช้แต่เป็นสังเคราะห์ชาวบ้านให้เขาพ้นทุกข์ เป็นการกระทำตามหลักการและอุดมการณ์พุทธศาสนาที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ เพื่อสุข เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก” (พระสมุห์กพร สุชาติ (พิเชษฐสกุล, 2554)

2. ลักษณะความขัดแย้งในชุมชน ฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ในส่วนตัวฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจการบริหารจัดการความขัดแย้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทำให้ประชาชนมีสถานะต่างกันมีประสิทธิผลในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนในการไกล่เกลี่ยแบบพุทธ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ Kimberlee (1994) กล่าวไว้ว่า กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยมีความยืดหยุ่นและสามารถใช้เครื่องมือหลากหลาย เพราะการเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นศิลปะไม่ใช่วิทยาศาสตร์แต่ขั้นตอนพื้นฐานจำเป็นต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอน เช่น ขั้นตอนที่ 1การอธิบายกระบวนการและกติกา เพื่อสร้างความมั่นใจให้คู่กรณีซึ่งเป็นการให้ความรู้เมื่อเข้าสู่กระบวนการขั้นตอนที่ 11 การต่อรองขั้นสุดท้าย ต้องให้คู่กรณีตกลงกันอย่างฉันทามติไม่ใช้การเกลี้ยกล่อม ขั้นตอนที่ 12 ซึ่งจะก่อให้เกิดความพึงพอใจและบรรลุข้อตกลงอย่างแท้จริง (จิรศักดิ์ชำนาญเวช, 2550). ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีของคนในชุมชนแต่เดิมถูกสลายไปได้เพียงเพราะการใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องมือเยียวยา สร้างความเข้าใจสร้างความปรองดอง แต่ในปัจจุบันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมักถูกยกระดับไปสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ต้องการเอาชนะกันให้ได้ สอดคล้องกับสุพัตรา จิตตเสถียร (2550) ได้ศึกษา บทบาทของผู้นำชุมชนกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) สภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชน พบว่า ความขัดแย้งที่กลายเป็นข้อพิพาทและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชน 2) กระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน พบว่ามี การรับแจ้งเหตุเมื่อเกิดกรณีความขัดแย้งขึ้นในชุมชน การนัดหมายการเจรจาไกล่เกลี่ย ศึกษาข้อมูล สาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งหลังจากได้รับแจ้งเหตุแล้ว การสร้างข้อตกลงในการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนการเปิดเวทีการเจรจาไกล่เกลี่ย และ 3) บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน พบว่ามี ความเป็นกลาง การเป็นผู้นำการเจรจาไกล่เกลี่ยต้องไม่ยุ่ง ส่งเสริมให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน บุคลิกท่าทางและการกระทำที่น่าเชื่อถือ ซึ่งในสภาพลักษณะความขัดแย้งในชุมชนเป็นปัญหาของบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนในความขัดแย้งที่กลายเป็นข้อพิพาทและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากปัญหาด้านทรัพย์สิน การทะเลาะวิวาท และระดับความเข้าใจในลักษณะความขัดแย้งในชุมชน

3. แนวทางหรือกระบวนการแก้ไขปัญหาย่อยลงมีระดับความเข้าใจบทบาทของปัจจัยในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในภาพรวมอยู่ในระดับดี ในส่วนฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจปัจจัยในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ประพัฒน์ วงศ์ชมพู, 2551) และประชาชนมีสถานะต่างกันมีประสิทธิผลใน ปัจจัยในการแก้ไขปัญหาย่อยลงในธรรมะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีการบริหารจัดการ ความขัดแย้งในชุมชนมีการรับแจ้งเหตุเมื่อเกิดกรณีความขัดแย้งขึ้นในชุมชน (วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) การนัดหมายการเจรจาไกล่เกลี่ย ศึกษาข้อมูล สาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งหลังจากได้รับแจ้งเหตุแล้ว สอดคล้องกับ ชลากร เทียนส่องใจ (2553) ท่านได้วิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์ของสภาวะธรรม การนิยามคำ และ หลักไวยากรณ์ และ สถานการณ์ ในการจัดระดับ หรือการพัฒนาของความขัดแย้ง ออกเป็น 4 ระดับ คือ การเริ่ม พัฒนาตั้งแต่ความบาดหมาง การทะเลาะ การแก่งแย่ง และการวิวาทกัน การวิวาทเป็นถ้อยคำที่บ่งชี้อุณหภูมิของ ความขัดแย้งว่ารุนแรงที่สุดตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ซึ่งนำมาสู่ความสูญเสียในเรื่องต่างๆ เช่น สูญเสียโอกาส เนื่องจากความขัดแย้งเป็นมูลเหตุที่ไม่สามารถทำให้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีในพื้นที่ได้อย่าง เต็มที่ ความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการสูญเสียความสุขความสงบอย่างที่เคยมีมา เป็นต้น และการ สร้างข้อตกลงในการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนการเปิดเวทีการเจรจาไกล่เกลี่ย ผู้นำการเจรจาจะแจ้งข้อตกลงร่วมกัน ในการเปิดการเจรจาจะมีผู้เข้าร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ย การเจรจาไกล่เกลี่ยและหาข้อยุติของความขัดแย้ง ซึ่งพระสังฆาธิการจะมีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมแก้ไขปัญหาดังแต่ต้น ในการเขียนบันทึกข้อตกลงการเจรจาไกล่ เกลี่ย การอ่านบันทึกการเจรจาไกล่เกลี่ย และการพูดคุยเพื่อให้เกิดความสามัคคี ความสมานฉันท์ ขอขมาหรือ การเป็นพี่เป็นน้อง เป็นเพื่อนกัน เพื่อให้สังคมสงบสุข มีความสมานฉันท์ในชุมชน และระดับความเข้าใจใน บทบาทพระสังฆาธิการในการแก้ไขปัญหาย่อยลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งในชุมชนอื่นๆ
2. สามารถวางแผนพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อสังคมไทยในปัจจุบัน เพื่อพัฒนากิจการของ พระศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม
3. ประชาชนทุกคนในชุมชนในเขต อำเภอคงเจริญ จังหวัดพิจิตร สามารถเป็นบุคคลที่ความเข้มแข็ง ทั้งร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง สามัคคี สงบสุข

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทของพระ สังฆาธิการต่อการขัดแย้งในชุมชน
2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์การทำงานเกี่ยวกับการขัดแย้งระหว่างพระสังฆาธิการกับหน่วยงาน อื่นๆ
3. ควรมีการศึกษาถึงความคาดหวังและทัศนคติของประชาชนต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการ เข้าไปมีส่วนร่วมในการขัดแย้งในชุมชน
4. ควรมีการศึกษาบทบาทการพัฒนาของพระสังฆาธิการหลายกรณี และไม่ควรจำเพาะเจาะจงกับ คุณสมบัติในด้านชื่อเสียงเป็นหลัก
5. ควรมีประเด็นการศึกษาอื่นๆ นอกเหนือจากประเด็นบทบาททางสังคม เพราะพระสังฆาธิการเป็น สาธารณะบุคคล มีความสำคัญและอิทธิพลต่อคนหมู่มากเสมอ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์โดยมีประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.จางงัก อติวัฒน์สิทธิ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์ และอาจารย์ ดร.บุญเรือง ศรีเหรียญได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์เป็นที่ปรึกษา โดยได้ใช้กระบวนการเปิด ปรับ เปลี่ยน ให้กับนักศึกษาจนวิทยานิพนธ์สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กันต์กมล ไชยราช. (2551). ผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต(การเมืองการปกครอง).กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิรศักดิ์ ชำนาญเวช. (2550). แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี : กรณีศึกษาการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในชุมชนชนบท. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชลากร เทียนส่องใจ. (2553). การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ:หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประพัฒน์ วงศ์ชมพู. (2551). บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีเฉพาะกรณีอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระสมุห์ภาพร สุชาติ. (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพรินทร์ กะทิพรมาช. (2547). พุทธปรัชญาเถรวาทกับปัญหาเรื่องความรู้เกี่ยวกับโลกภายนอก. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต.คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2550). ความขัดแย้งหลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ออฟเซ็ท.
- สุพัตรา จิตตเสถียร. (2550). การจัดการความขัดแย้งในสถานพยาบาลของรัฐระดับจังหวัด. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โสธ สุตานันท์ . (2553). การไกล่เกลี่ยแนวพุทธ และสากล. ดุลพาท, ปีที่ 57 เล่มที่1 (มกราคม-เมษายน 2553) : 198-209.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2552). ภูพานมหานาสิ. ศิลปวัฒนธรรม. 30(5): 140-153.
- เสาวพงษ์ ยมาพัฒน์. (2553). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Kimberlee K. K. (1994). Mediation Principles and Practice. St. Paul, Minnesota: West Publishing Company.

ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

A MODEL OF ADMINISTRATION FOR SONGHA ADMINISTRATION IN REGION 4

พระทีฆทัสสน์เม็งวงศ์(วิรัช วสสิริ), จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, สอาด บรรเจิดฤทธิ์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ
WiratWasasiri, Chamnong Adivadhanasit, Sa-ard Banchirdrit, and Boonrueng Sriharun

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาตัวแบบที่เกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ภาค 4 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 และ 3) เพื่อเสนอตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลพระลูกวัดครู-อาจารย์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตการปกครองสงฆ์ภาค 4 จำนวนทั้งสิ้น 450 รูป/คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแนวทางการสนทนากลุ่มและแนวทางการประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในเขตปกครองสงฆ์ภาค 4 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 4 ในการบริหารคนมีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นการบริหารงานมีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์
- 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 4 ในการบริหารคนมีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่มอบหมายให้ทำการบริหารภาระงานมุ่งบริหารที่สนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อและการบริหารองค์กรได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น
- 3) ศักยภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 4 การบริหารคนมีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงานการบริหารภาระงานมีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงานและการบริหารองค์กรมีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องโดยมีปัจจัยด้านสาธารณะสงเคราะห์มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ร้อยละ 70.3

ABSTRACT

The objectives of this research were to study: 1) a model of administrative of Sangha region 4 2) To study the factor of Sanghamanagement in Songha Administration in Region 4 and 3) to propose a model of the Executive Committee in

Buddhist Songha Administration in Region 4 collected the data on a sample of the Buddhist Ecclesiastical Officials, the Ecclesiastical Provincial monk, the Ecclesiastical District, Ecclesiastical Commune-Chief, Teachers in Pariyattidham school total of 450 persons. Tool collects data was depth interviews, group discussion, workshops and guidelines Quantitative data analysis with descriptive statistics to find percentage, mean , standard deviation and the factors that influence the management of Songha Administration in Region 4 by Multiple Regression Analysis, but Qualitative data using content analysis.

The research found that:

1) The administrative Personnel of Songha Administration in Region ๔ has demonstrated they could create and develop efficient administrative leadership in Buddhism. The Buddhist Sanghahas issued regulations for governing the Sangha.

2) The effectiveness of Songha Administration in Region 4 has been determined using the following results. The personnel administration has undertaken assignments rapidly. Regarding administrative tasks, they have been working economically, efficiently and satisfactorily meeting the requirements of their target population. The inculcation of faith in the monasteries and increasing the number of Dharma practitioners has been emphasized as a means to administer the organization.

3) The potential of the Songha Administration in Region 4 to success administer personnel was demonstrated by their ability to utilize personnel for distinct tasks. They use the appropriate technology to improve their work performance and the administration of the organization and for formulating plans or projects for the continuous development of Buddhist organizations by the factors influencing the management of public housing ministry 70.3

คำสำคัญ

การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

ความสำคัญของปัญหา

การบริหารงานของคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลักคือการปกครองตามพระธรรมวินัยและใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุนคราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต่องิ่งรัฐจึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ (ชาติ บดีรัฐ, 2554) โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรในการ

บริหารกิจการคณะสงฆ์ของประเทศ โดยดำเนินการออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่ง มีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย (เฉลิมพลโสมอินทร์, 2546)

วัดเป็นหน่วยงานปกครองและดำเนินกิจการคณะสงฆ์และกิจการพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุด เป็นองค์กรหลักและฐานอันสำคัญของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา (พระเทพปริยัติสุธี (วรวีรย์ คงคปญโญ), 2545) เดิมกษัตริย์อาจแต่งตั้งสังฆราชและสมภารประจำวัดต่างๆ ที่เป็นวัดหลวงในขณะเดียวกันชาวบ้านก็เป็นผู้มีส่วนในการเลือกหรือแต่งตั้งสมภารวัดราษฎร์ที่ตนเป็นผู้สร้างหรือสนับสนุนอยู่ ที่เป็นเช่นนี้เพราะส่วนหนึ่งเพื่อต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของวัดและควบคุมพฤติกรรมพระสงฆ์ที่ปฏิบัตินอกพระวินัยซึ่งปัจจุบันเราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าปัญหาการทำผิดพระวินัยส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536) การบริหารงานของคณะสงฆ์นอกจากจะบริหารคนเงินวัสดุสิ่งของและการจัดการรวมถึงโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ (พระธรรมปริยัติโสภณ, 2548) ยังต้องมีการปกครองคณะสงฆ์ใน ด้านการปกครองการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่สาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักในการปกครองคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่คณะสงฆ์ภาค 4 ที่ประกอบด้วยจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ และนครสวรรค์ ซึ่งขอบข่ายงานปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 มีภารกิจที่จะต้องมีการบริหารจัดการให้ได้ตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และมหาเถรสมาคมกำหนดไว้ รวมทั้งจะต้องมีการพัฒนาวิธีการหรือรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความพร้อมในส่วนของการบริหารและการจัดการทันโลกทันเหตุการณ์ก้าวหน้าทันสมัย ไม่ขัดกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ อื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้คณะสงฆ์ในจังหวัดต่างๆ ได้ใช้เป็นแนวทางในการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความสงบ สมอภาค และเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี สืบไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. นโยบายของคณะสงฆ์เกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ สภาพปัจจุบันปัญหาในการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายของคณะสงฆ์เกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ สภาพปัจจุบันปัญหาในการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4
3. เพื่อเสนอตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Research Method) ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ประกอบด้วย จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ และนครสวรรค์ มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่คณะสงฆ์ระดับผู้บริหารที่เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล พระลูกวัดครู-อาจารย์ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตการปกครองสงฆ์ภาค 4 จำนวน 40 รูป

2) กลุ่มตัวอย่างได้แก่คณะสงฆ์ระดับผู้บริหารที่เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล พระลูกวัดครู-อาจารย์ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตการปกครองสงฆ์ภาค 4 ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) รวม 350 รูป/คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารคณะสงฆ์มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Check List) เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการปฏิบัติด้านการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ใน 6 ด้าน คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์เป็นเครื่องมือชนิดแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับจำนวน 42 ข้อดังนี้

4 หมายถึงระดับการปฏิบัติมากที่สุด

3 หมายถึงระดับการปฏิบัติมาก

2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย

1 หมายถึงระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามสภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางการบริหารคณะสงฆ์เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ใน 6 ด้าน คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์เป็นเครื่องมือแบบสอบถามชนิดปลายเปิด จำนวน 6 ข้อ

1.3 การทดสอบแบบสอบถาม

1) ทหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์ด้านศาสนศาสตร์และด้านบริหารการพัฒนาเพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

2) การหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างกับกลุ่มประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน หลังจากนั้น ทำการทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ 0.85

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในเขตการปกครองสงฆ์ภาค 4 เป็นจำนวน 350 ตัวอย่าง และเก็บแบบสอบถามคืนทันทีด้วยตนเอง

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้และผ่านการตรวจสอบแล้วนำมาวิเคราะห์ ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษาและอายุ/พรรษา วิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่จำนวน ร้อยละ
ตอนที่ 2 ข้อมูลการปฏิบัติในการปฏิบัติด้านการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในเขตปกครองสงฆ์ภาค 4 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ(Multiple Regression Analysis)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่คณะสงฆ์ระดับผู้บริหารที่เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล พระลูกวัดครู-อาจารย์ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขตการปกครองสงฆ์ภาค 4 ทุกคน/รูป

2) กลุ่มตัวอย่างได้แก่คณะสงฆ์ระดับผู้บริหารที่เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล พระลูกวัดครู-อาจารย์ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตการปกครองสงฆ์ภาค 4ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) รวมทั้งสิ้น 100 รูป/คน ดังนี้

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารั้้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎี ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารคณะสงฆ์มีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structural In-depth Interview) จำนวน 1 ฉบับ เพื่อศึกษา (1) แนวนโยบายภาครัฐสภาพปัจจุบัน ปัญหาในการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 (2) การจัดการการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (3) การพิจารณาตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ที่เหมาะสม และ (4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ให้ประสบความสำเร็จ

2) แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษา (1) แนวนโยบายภาครัฐสภาพปัจจุบัน ปัญหาในการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 (2) การจัดการการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (3) การพิจารณาตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ที่เหมาะสม และ (4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ให้ประสบ

ความสำเร็จผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มสามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลระดับปฐมภูมิ (Primary Data) ทั้งหมด เพื่อให้ได้รับทราบภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตรงตามกรอบแนวคิด

3) แนวทางการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อระดมความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดรูปแบบหรือตัวแบบในการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ในประเด็น 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ และสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ งานเขียนทางวิชาการ บทความทางวิชาการ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ในการนี้ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยง หรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ และกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทสัมภาษณ์

2) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informance) โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทั้งหมดทำให้ทราบภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตามกรอบแนวคิด

3) การเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการการสนทนากลุ่ม ดำเนินการสนทนากลุ่มกับพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล พระลูกวัดครู-อาจารย์ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตการปกครองสงฆ์ภาค 4 โดยข้อคำถามที่ใช้จะเป็นเพียงแนวทางในสนทนากลุ่ม โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทั้งหมดทำให้ทราบภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตามกรอบแนวคิด

4) การเก็บข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ที่เหมาะสม โดยมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาเป็นข้อสรุปและนำเสนอตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ที่เหมาะสมต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลขึ้นเพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิง
ทฤษฎี

3) ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (FocusGroup) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย
(Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมา
ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ
กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มี
ความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตาม
วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิง
ทฤษฎี

4) การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นแรกผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่าได้ข้อมูล
เพียงพอแล้วหรือยัง ข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่ หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่
ตรงกัน ผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้
กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพคือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

2.5 การสร้างตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 การ
ดำเนินงานดังนี้

1) กำหนดโครงสร้าง องค์ประกอบ ความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิง
ปริมาณและเชิงคุณภาพ นำมาเรียบเรียงสังเคราะห์ และนำมาใช้ออกแบบองค์ประกอบที่สำคัญของ
ตัวแบบ

2) กำหนดขอบข่ายเนื้อหาสำหรับการพัฒนาการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการ
ปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 โดยการตรวจสอบผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 20 รูป/คน มี
ขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

(1) จัดทำร่างตัวแบบการพัฒนาการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะ
สงฆ์ภาค

(2) จัดส่งร่างตัวแบบการพัฒนาการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะ
สงฆ์ภาค 4 ให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 20 รูป/คน ตรวจสอบ

(3) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน
20 รูป/คน

(4) เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความเหมาะสมและนำ
ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

1. ด้านการปกครองพบว่า คณะสงฆ์มีการกำกับดูแลและจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็น
ระเบียบเรียบร้อยมีความมั่นคงแข็งแรง การออกกระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสันติสุข
และการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงามมีการปฏิบัติอยู่ใน

ระดับมาก นอกจากนี้ยังใช้การติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีการแต่งตั้งผู้ปกครองจากผู้ที่มีความรู้เป็นส่วนใหญ่และเน้นผู้ทำงานเป็นหลัก และมีการสัมมนา การอบรมในภาคส่วนต่างๆ

2. ด้านการศาสนศึกษาพบว่า คณะสงฆ์มีการยกย่องเชิดชูเกียรติครูพระผู้สอนให้มีขวัญและกำลังใจ มีการจัดส่งพระภิกษุสามเณรไปศึกษาในระดับสูงและการสรรหาและพัฒนาครูผู้สอนนักรธรรมและธรรมศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการศึกษาที่แผนกธรรมบาลีและสามัญศึกษาร่วมด้วย แต่พระสงฆ์ก็ยังเข้าถึงระบบการศึกษาน้อยมาก

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์พบว่า คณะสงฆ์มีการจัดตั้งโรงเรียนปริยัติเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่ภิกษุสามเณร การจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังจัดให้มีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวิถาอาทิตย์ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการศึกษาของวัด แจกทุนการศึกษามอบอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียน เป็นต้น

4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพบว่า คณะสงฆ์ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญเช่นวันวิสาขบูชา การแนะนำคำสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง และการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณะสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัยจรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี ซึ่งมีการนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยมาช่วย เช่น การเผยแพร่ทางทีวี ซีดี ทางวิทยุ ทางอินเทอร์เน็ต

5. ด้านการสาธารณูปการพบว่า คณะสงฆ์ให้ความสนใจในการจัดสาธารณูปโภคเช่นน้ำไฟภายในวัด การดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม และการจัดเตรียมที่พักอาศัยสำหรับบรรดาประชาชนโดยทั่วไปแต่ขาดควบคุมการสาธารณูปการต่างๆ เพราะมีบุคลากรน้อย

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์พบว่า คณะสงฆ์มุ่งเน้นในการจัดทำถนอมภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจรไป การจัดสร้างศาลาที่พักสำหรับผู้สัญจรไปมา การดำเนินการก่อสร้างประปาชุมชน การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ การจัดกองทุน มูลนิธิ สมาคมสงเคราะห์ช่วยเหลือต่างๆ

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่าตัวแปร ด้านการปกครองด้านการศาสนศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสาธารณูปการและ ด้านการสาธารณสงเคราะห์มีอิทธิพลในการทำนายต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาคมีคะแนนการทำนายเท่ากับร้อยละ 70.30 ($X^2 = 0.703$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความคลาดเคลื่อนในการทำนายเท่ากับ 0.377

ส่วนที่ 2 ปัจจัยการจัดการการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

1. ด้านการปกครองเน้นการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานกันมากขึ้น ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมกับการนำกฎ ระเบียบ คำสั่งของทางคณะสงฆ์มาใช้ให้เห็นเป็นรูปธรรมการแก้ปัญหาที่รวดเร็วการแต่งตั้งผู้บริหารมีความสามารถ เพิ่มความรู้ให้กับพระสงฆ์ทุกระดับ ควรมีการปรับปรุงในเรื่อง ระเบียบ ข้อปฏิบัติการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาให้กับพระในเขตปกครอง

2. ด้านการศาสนศึกษา จะต้องเน้นการพัฒนาด้านภาษา การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาการเรียน การวิเคราะห์มากขึ้น

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนในชุมชน จัดทำเป็นแผน มีการกระจายอำนาจ จัดเป็นองค์กรบริหารจัดการอย่างมืออาชีพที่เชื่อมต่อกับหน่วยงานภาครัฐ

4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเน้นการใช้เทคโนโลยีสื่อสารเผยแผ่พระพุทธศาสนา อินเทอร์เน็ตและโลกออนไลน์มีการจัดตั้งองค์การการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นมาทำหน้าที่ดูแลเป็นการเฉพาะ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนทางศาสนาให้ทันสมัย

5. ด้านการสาธารณูปการเน้นการจัดวางผังวัดให้เป็นระเบียบแบบแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการเรียนรู้การกำหนดมาตรการการก่อสร้าง มีแผน มีผัง มีมาตรการการดูแล บำรุงรักษา การขออนุญาตก่อสร้าง เป็นต้น

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ควรมีกิจกรรมในการช่วยเหลือสังคมเชิงรุกมากยิ่งขึ้น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน

ส่วนที่ 3 ตัวแบบที่เหมาะสมในการบริหารคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

1. การบริหารคณะสงฆ์แบบมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในวัด

1) การวางแผนพัฒนาวัดและคณะสงฆ์ เน้น การพัฒนาที่อยู่ในกรอบพระธรรมวินัย กฎระเบียบ ข้อบังคับของคณะสงฆ์ การวางแผนพัฒนาการศึกษา ให้เข้าใจในหลักพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ การวางแผนพัฒนาให้วัดมีการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือ เกื้อกูล หรืออุดหนุนจนเจือช่วยเหลือด้านการศึกษาทั้งในและนอกสถาบันการศึกษา การวางแผนพัฒนาผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา การพัฒนาช่องทางการเผยแผ่ สื่อต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยการวางแผนพัฒนาศาสนสถานที่เกิดประโยชน์สูงสุด การวางผังโครงสร้างของวัด การกำหนด มาตรการการก่อสร้างการบำรุงรักษา และการวางแผนพัฒนาวัดให้เป็นที่พักพิงของประชาชนในยามยาก และสงเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่นชุมชนเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ

2) การสื่อสารประชาสัมพันธ์เน้นการใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3) การดำเนินการตามแผนเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของทุกภาคส่วนที่อยู่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

4) การติดตามประเมินผลเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของทุกภาคส่วนที่อยู่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและจริงจังที่ทำให้ทราบว่ากิจกรรมมีการบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ทั้งคน เงิน อุปกรณ์ และวิธีการดำเนินงานเป็นไปตามแผนหรือไม่

5) การปรับปรุงนโยบายและมาตรการการดำเนินงานเน้นการดำเนินงานไปสู่จุดมุ่งหวังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารคณะสงฆ์แบบยึดนโยบายของคณะสงฆ์ตามประกาศมหาเถรสมาคมดังนี้

1) ด้านการปกครองเน้นการควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดังงามซึ่งเป็นหน้าที่ ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

2) ด้านการศาสนศึกษาเน้นการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา และครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษาจะต้องดำเนินงานให้เต็มความสามารถทั้งนี้เพื่อดำรงไว้แห่งพระศาสนา

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์เน้นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนจนเจือช่วยเหลือด้านการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่น

4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเน้นการทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการเผยแผ่หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น

5) ด้านการสาธารณูปการเน้นวางแผนการก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด

6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณะสมบัติหรือประชาชนทั่วไป การสงเคราะห์ที่เป็นหลักของพระสงฆ์ คือ การสงเคราะห์ในด้านจิตใจ และด้านวัตถุ

3. ตัวแบบที่เหมาะสมจากการทำวิจัยตามความคิดเห็นของผู้วิจัย การบริหารแบบผสมผสานเชิงบูรณาการยึดพระธรรมวินัย ดังนี้

1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การปรับปรุงในเรื่อง ระเบียบ ข้อปฏิบัติตนของสงฆ์ ซึ่งจำพรรษาอยู่ในวัดนั้น ๆ ให้เป็นระบบ ระเบียบ เพิ่มการติดต่อสื่อสารให้มากขึ้น

2) ด้านการศาสนศึกษาเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ด้านภาษา การใช้เทคโนโลยีสมัยปัจจุบันและการส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ สามเณรให้มากขึ้น

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์เน้นการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนชนโดยจัดการศึกษาไม่แยกส่วนเฉพาะพระสงฆ์ สามเณร โดยมีผู้แทนสงฆ์เข้าร่วมในคณะกรรมการทุกระดับทางการศึกษา

4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเน้นการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

5) ด้านการสาธารณูปการเน้นการกำหนดมาตรการการก่อสร้าง มีแผน มีผัง มีมาตรการการดูแล บำรุงรักษา การขออนุญาตก่อสร้าง

6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์เน้นการให้วัดเป็นที่พึ่งพำนักพักพิงทางจิตใจของผู้มีทุกข์ ต้องการให้เห็นวัดเป็นที่สงบเยือกเย็น สะอาดร่มรื่น และมีระเบียบ

อภิปรายผล

1. ด้านการปกครองการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีกฎระเบียบของเถรสมาคมมากขึ้น ได้มีการปรับปรุงในรูปแบบการปกครองแต่ละจังหวัด อำเภอ มีการประชุมระดับจังหวัดเพื่อแก้ไขปรับปรุง ดูแล เพื่อให้ให้เกิดความสามัคคีกันในเขตการปกครอง เพื่อให้มีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ เพื่อให้ทันตามสถานการณ์โลกที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาอานนท์ อานนโท (2552) ที่กล่าวว่าพระสังฆาธิการมีการประชุมพระภิกษุสามเณรในพื้นที่เขตปกครองเป็น

ประจำและยังมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำชุมชน มีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถดูแลให้คณะสงฆ์ในการปกครองของตนเองนั้นอยู่ในระเบียบได้ทิศทางของการพัฒนาในอนาคต อาจจะต้องเพิ่มการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นชุมชนในทุกระดับที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคณะสงฆ์ในทุกๆ เรื่องที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการนำกฎ ระเบียบ คำสั่งของทางคณะสงฆ์มาใช้ให้เห็นเป็นรูปธรรมซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระธนดล นาคสุวณโณ (2551) ที่กล่าวว่า ควรมีการปกครองพระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด

2. ด้านการศาสนศึกษาในด้านการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในอดีตส่วนใหญ่เราเน้นไปที่การศึกษาทางธรรมบาลี แต่พระสงฆ์ที่เป็นแกนหลักในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกลับมีระดับการศึกษาที่น้อยลง คนเข้ามาบวชน้อยลง การศาสนศึกษาในอนาคตจะต้องมีการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน ทั้ง 4 ภาษา คือ ภาษาบาลี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาคอมพิวเตอร์ และจะต้องได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กับเทคโนโลยีที่ก้าวไกล ควรมีการบริหารจัดการและสนับสนุนการศึกษาของพระสงฆ์ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระธนดล นาคสุวณโณ (2551) ที่กล่าวว่า ในการศึกษาของคณะสงฆ์ควรมีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบและเมื่อเรียนจบแล้วต้องมั่นใจว่าสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์พบว่า มีการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ที่อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดมีเพียงครั้งหนึ่งที่มีการจัดตั้งโรงเรียนปริยัติเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่ภิกษุสามเณรและการจัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้นนอกจากนี้หน้าที่ของวัดหรือคณะสงฆ์ที่ต้องดำเนินการในกิจกรรมศาสนสงเคราะห์คือการแจกทุนการศึกษาให้กับเด็กนักเรียน การมอบหรือส่งเสริมอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในวัดและวัดกับโรงเรียนยังสามารถเกื้อกูลกันอยู่ได้ในปัจจุบัน แนวทางพัฒนาในอนาคตในด้านการศึกษาสงเคราะห์ อาจต้องกำหนดให้วัดที่อยู่ในชุมชน ใกล้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทางด้านพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้นเพื่อปลูกฝังเยาวชนในด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชุตินา สัจจามันท์ (2548) ที่พบว่าวัดควรเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีบทบาทเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

4. ด้านการเผยแผ่ศาสนาการปฏิบัติของคณะสงฆ์ในด้านภารกิจที่สำคัญมากคือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนและประชาชนโดยทั่วไปยังหยาบยานมาก โดนสงฆ์ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของตนเองให้เกิดความเข้มแข็งได้ แม้ว่าในปัจจุบัน จะมีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารมากขึ้นก็ตาม ทั้งนี้อาจจะต้องมีการปรับวิธีการให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ อาจจะต้องมาวิเคราะห์ว่าจะทำอย่างไรให้คนอ่านพระไตรปิฎกได้ง่ายขึ้น ตำราทางพระพุทธศาสนาที่อ่านได้ง่าย เข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรพันธ์ สุวรรณศรี (2552) ที่พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีส่วนประกอบสำคัญ คือ เนื้อหาที่สอนต้องก่อให้เกิดการวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ต้องปรับให้เกิดความเหมาะสมกับผู้ฟัง ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม สร้างบรรยากาศแห่งการเผยแผ่ แนวทางพัฒนาในอนาคตทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อาจจะต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตและโลกออนไลน์มากขึ้น มุ่งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งตรงกับ

แนวทางที่ พระมหาสมณธยา ชมพู (2552) ได้เสนอแนวทางว่าการเผยแผ่ศาสนาธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการสอนและฝึกอบรม

5. ด้านการสาธารณูปการในด้านการสาธารณูปการของคณะสงฆ์ขาดการจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน ในปัจจุบันการจัดการกับสิ่งปลูกสร้างในวัดถือเป็นเรื่องที่อยู่ในขั้นวิกฤติ เพราะแต่ละวัดมีสิ่งปลูกสร้างมากมายแต่ขาดการดูแลรักษา บางวัดต้องปล่อยให้บริเวณวัดทรุดโทรม และนำไปใช้ประโยชน์น้อยมาก สำหรับแนวทางพัฒนาในอนาคตวัดจะต้องมีการกำหนดแผนและการจัดวางผังวัดให้เป็นระเบียบแบบแผนการจัดวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปรับเปลี่ยนสิ่งปลูกสร้างให้เป็นการก่อสร้างสถาบันการศึกษาให้พระภิกษุและสามเณรให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

6. ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ถือเป็นกิจกรรมที่คณะสงฆ์ให้ความสงเคราะห์แก่ประชาชน การช่วยเหลือส่วนใหญ่เน้นไปทางด้านชุมชนเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ หรือผู้ยากไร้ ในส่วนของการพัฒนาในอนาคตวัดจะต้องทำกิจกรรมในการช่วยเหลือสังคมเชิงรุกมากยิ่งขึ้น เป็นศูนย์กลางพัฒนาชุมชนให้ความร่วมมือสนับสนุนให้เกิดการรวมพลังแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะในชุมชนที่ตั้งของวัด หรืออาจเป็นแกนหลักหนึ่งให้กับสังคมในการสงเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อสร้างความสามัคคีในการทำงานร่วมกันทุกวัด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการปกครอง ควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยการมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับเจ้าคณะจังหวัดจนถึงคณะสงฆ์ นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน โรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องมีการบังคับใช้กฎ ระเบียบ คำสั่งของทางคณะสงฆ์ให้เป็นรูปธรรมอย่างเคร่งครัดชัดเจน และการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทางการปกครองจะต้องเน้นพระสงฆ์ที่มีการศึกษา มีความรู้ ความสามารถมากขึ้น และคณะสงฆ์จะต้องมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาวัดให้ชัดเจน

1.2 ด้านการศาสนศึกษา ควรเน้นการพัฒนาภาษาปฏิบัติกรทั้งภาษาไทย บาลี อังกฤษ และภาษาคอมพิวเตอร์ ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรบาลีแบบพื้นฐานสำหรับพระสงฆ์บวชใหม่ การใช้ภาษาไทยที่ถูกหลักไวยากรณ์มากขึ้น เน้นการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับการเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 และที่สำคัญมากอีกภาษาคือภาษาคอมพิวเตอร์ที่จะเข้ามามีบทบาทในการติดต่อสื่อสารและการจัดการการศึกษานอกจากนี้การศึกษาควรเป็นองค์ประกอบหลักของการได้เลื่อนสมณะศักดิ์หรือตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ร่วมด้วยอย่างจริงจังจึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของพระสงฆ์ให้มากยิ่งขึ้นด้วย

1.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในส่วนนี้เป็นภารกิจที่คณะสงฆ์ต้องให้การสงเคราะห์ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดให้วัดร่วมมือกับโรงเรียนจัดการศึกษาในชุมชนให้ครอบคลุมทุกแห่งเน้นที่จะมีการพัฒนาครูพระสงฆ์ให้ครอบคลุมทุกโรงเรียน และสร้างการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในคณะกรรมการการศึกษาทุกระดับของชุมชน

1.4 ด้านการเผยแผ่ ถือเป็นด้านที่ต้องให้ความสนใจในการพัฒนาเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน เพราะหากละเลยด้านนี้การคงอยู่ของพระพุทธศาสนา ดังนั้นจะต้องมีการพัฒนาการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสื่อสารอินเทอร์เน็ตและโลกออนไลน์มาเป็นองค์ประกอบในการเผยแผ่ให้มากขึ้น ซึ่งอาจจะต้องมีการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรงก็ได้ ซึ่งการสร้างคนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนายังต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องซึ่งในปัจจุบันเริ่มลดลงเป็นอย่างมาก และที่สำคัญการใช้ภาษาที่หลากหลายจะช่วยให้การเผยแผ่มีผู้รู้จักพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น

1.5 ด้านการสาธารณูปการ ในปัจจุบันวัดต่างๆ เกิดปัญหาในด้านนี้มากที่สุดทั้งปัญหาการก่อสร้างและปัญหาการบำรุงรักษา การปลูกสิ่งก่อสร้างที่ไม่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า การปลูกสร้างที่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น การปลูกสร้างที่ไม่เป็นระเบียบแบบแผน ขาดความสวยงาม ขาดบุคลากรในการดูแลรักษา ดังนั้น คณะสงฆ์ควรจะมีการกำหนดมาตรการการก่อสร้าง มีแบบแผนหรือแผนผังการก่อสร้าง มีมาตรการการดูแล บำรุงรักษา การขออนุญาตก่อสร้างวัด และที่สำคัญหากต้องการให้วัดสามารถอยู่ได้จะต้องส่งเสริมให้วัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน

1.6 ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์วัดยังเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่เป็นที่พึ่งพิงของชุมชนและประชาชนไม่เสื่อมคลาย เมื่อยามใดประชาชนเกิดทุกข์ได้ยากวัดจะเป็นแกนหลักให้กับสังคมในการสงเคราะห์นั้นๆ ไม่ว่าจะเกิดอัคคีภัย ภัยพิบัติ อุทกภัยหรือปัญหาใดๆ ก็ตาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้วัดจะต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันให้มากขึ้นระหว่างคณะสงฆ์กับชาวบ้าน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น ที่สำคัญวัดจะต้องกลับมาเป็นศูนย์กลางพัฒนาชุมชนเหมือนกับอดีตที่ผ่านมา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ด้านการปกครองพระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัดให้เหมาะสมไม่เคร่งครัดเกินไปหรือหย่อนยานเกินไปการปกครองเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและภิกษุสามเณรถ้าสามารถมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมในปัจจุบันเป็นบรรทัดฐานเพื่อให้เกิดความสมดุลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสมณะการให้ความเคารพกันตามลำดับความอาวุโส

2.2 ด้านการศาสนศึกษาคณะสงฆ์ควรดำเนินงานอบรมความรู้ให้แก่พุทธศาสนิกชน คณะสงฆ์ควรจัดให้มีครูพระเข้าไปช่วยสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ได้อย่างต่อเนื่องสำหรับอบรมเยาวชนจะได้ซึมซับรับธรรมเป็นหลักการใช้ชีวิตควรจัดสถานที่ของวัดเพื่อเป็นที่สำหรับเป็นค่ายพุทธบุตรอบรมเยาวชนและสามารถนำหลักธรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์คณะสงฆ์ควรให้การสนับสนุนการเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานที่ศึกษานั้นๆทางคณะสงฆ์ควรจัดหาและส่งไปฝึกอบรมเสริมความรู้เพื่อที่จะได้บุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการสอนให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสในการแสดงความสามารถตามสติปัญญาในด้านต่างๆเช่นอบรมเยาวชนฯ

2.4 ด้านการเผยแผ่คณะสงฆ์ควรสั่งให้แต่ละวัดหมั่นทำกิจวัตรของสงฆ์ให้ครบถ้วนเช่นการสวดมนต์เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็นส่งเสริมให้มีการออกไปเผยแผ่ธรรมตามสถานที่ต่างๆสถานศึกษาหรือในสถานที่ราชการเพื่ออบรมความรู้คุณแก่ทุกคนที่สนใจเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในตัวสำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน

2.5 ด้านการสาธารณูปการผู้ปกครองทุกวัดควรมีการวางแผนในการซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุและการก่อสร้างเสนาสนะโดยการจัดหากองทุนบำรุงวัดการจัดการทอดกฐินการ

ทอดผ้าป่าเพื่อการบำรุงวัดคณะสงฆ์ควรมีการประชุมวางแผนให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการจัดสรรงบประมาณของตนเองที่มีอยู่ให้เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุดในเรื่องการดูแลและการบำรุงรักษาอาคารเสนาสนะของวัดรวมทั้งการก่อสร้างเพื่อเติมเพื่อให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์น่าอยู่อาศัย

2.6 ด้านการสาธารณสุขกระทรวงพระภิกษุสงฆ์ควรมีบทบาทในการส่งเสริมด้วยการปลูกจิตสำนึกให้เข้าถึงชุมชนสร้างความเข้าใจอันดีต่อการสื่อสารธรรมเข้าสู่ชุมชนการส่งเสริมศีลธรรมซึ่งควรจะต้องตั้งเป้าหมายไว้ให้ชุมชนชนปลอดอบายมุขด้วยอุบายดำเนินการในการป้องกันยาเสพติดให้โทษเพื่อเป็นการป้องกันภัยจากอบายมุขทุกอย่างสู่ลูกหลานและคณะสงฆ์เป็นการป้องกันการเสื่อมเสียชื่อเสียงของหมู่คณะด้วย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การพัฒนาสังคม โดยเฉพาะสังคมในพระพุทธศาสนา ประกอบกับกิจของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งให้เห็นว่าควรมีการวิจัยและพัฒนาบทบาทของคณะสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นชุมชนซึ่งเป็นที่ยอมรับปฏิบัติ

3.2 ศิลปะและวัฒนธรรมของสมบัติของชาติที่ฝังลึกในวิถีปฏิบัติ คณะสงฆ์พึงให้ความสนใจและรักษา ส่งเสริมให้อยู่คู่กับสังคมไทย ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยถึงรูปแบบที่เหมาะสมของคณะสงฆ์ในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.3 ควรวิจัยและพัฒนาเปรียบเทียบการจัดการสิ่งแวดล้อมและศาสนสถานในวัดของพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ

บรรณานุกรม

- เฉลิมพลโสมอินทร์. (2546). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ: สุตโรไพศาล.
- ชุติมา สัจจานันท์. (2548). รูปแบบ ยุทธศาสตร์ และแนวทางการบูรณาการการศาสนากับการศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีการจัดการศึกษาตามอรัญวาสี. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ.
- โชติบดีรัฐ. (2554). การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา. คุชกุณิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์จังหวัดปทุมธานี.
- นิธิเยวศรีวงศ์. (2536). มองอนาคต: บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางของสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มุลนิธิภูมิปัญญา.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงคปญโญ). (2545). การคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชนดลนาคพิพัฒน์. (2551). การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ. (2548). การบริหารกิจการคณะสงฆ์แนวพุทธ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พระมหาสนธยา ชมพู่. (2552). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ศาสนาธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษา วัดพระธรรมกายและวัดหนองป่าพง. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี.

พระมหาอานนท์อานนโท (นรมาตร์). (2552). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอุปหานิยธรรม 7. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชเล่มที่ 12. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรพันธ์สุวรรณศรีทรงคุณจันทจรพระสุทธิสารโสภณ. (2552). การสร้างความสงบสุขในสังคม: การศึกษาแนวทางการบูรณาการกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาในภาคอีสาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้

The Management of the Saccha Savings Group for Sustainable Community Welfare in Southern Province

อรทัย แสงทอง*

ศาสตราจารย์ ดร.จันทรงค์ อติวัฒน์ลิขิต**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม**

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้และ 3) เสนอแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้ แบบของการวิจัยและพัฒนาโดยการผสมผสานวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการ จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้การอุปมานิเคราะห์และการตีความ และเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากประชากร 39,464 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยการใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะเพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้ โดยรวมอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการบริหารโดยยึดชุมชนเป็นหลัก รองลงมาคือ การบริหารโดยยึดถือศักยภาพของสมาชิกเป็นหลัก และด้านที่มีระดับความสำคัญน้อยที่สุดคือ การบริหารโดยยึดสวัสดิการเป็นหลัก

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้มี 3 ด้านคือ ด้านนโยบายและ

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

การบริหารจัดการ มี 5 ตัวแปรได้แก่ วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน นโยบายและกฎระเบียบ โครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร และการวางแผน โดยสามารถทำนายการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้ร้อยละ 31.90 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 2) ด้านการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนภายใน มี 6 ตัวแปร ได้แก่ บทบาทหน้าที่ผู้นำ การบริหารจัดการกลุ่มสมาชิก กระบวนการส่งเสริมคุณธรรม และการตอบสนองทางเศรษฐกิจและสังคม โดยสามารถทำนายการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้ร้อยละ 34.80 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ 3) ด้านการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนภายนอก มี 3 ได้แก่ ตัวแบบ เครือข่าย หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ โดยสามารถทำนายการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้ร้อยละ 18.90 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. แนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้ที่เสนอแนะสำคัญคือ 1) รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมทางการเงินอย่างจริงจัง โดยแสดงเอกสารเผยแพร่กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ 2) ควรมีการพัฒนาการสร้างเครือข่ายของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมีหน่วยงานราชการหรือท้องถิ่นเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน 3) ควรมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยสร้างเวทที่เชื่อมโยงขบวนการองค์กรชุมชนและหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดเพื่อให้มีการทำงานร่วมกันมากขึ้น 4) ควรมีเพิ่มประสิทธิภาพของคณะกรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อให้แก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) ควรมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ขึ้นมา เพื่อดำเนินงานสานต่อจากผู้นำรุ่นเก่า

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการชุมชน สวัสดิการชุมชน

Abstract

The purposes of this research were to study: 1) the management of Saccha saving group for sustainable Community Welfare in the Southern province, 2) the factors that affect the management of the Saccha savings group for for sustainable Community Welfare in the Southern province, 3) the appropriate management of the Saccha savings group for for sustainable Community Welfare in the Southern province. Research and development methodology by used mixed methodologies of quantitative and qualitative research. Used by the main qualitative research methodology, Key informants was exective agencies conecting the Saccha Saving Group 24 people the research instruments were 1)in-dept interview and observation the data were analyzed by content analysis. And quantitative research population was 39,646 sample size 400 sampling method a formura of taro yamane the research instruments were questionair. The data were analyzed by using computer software package. the statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation

The results were as follows:

1. Management of the Saccha Saving group for sustainable Community Welfare in the Southern Province was found at meduim level. Considering each it is found to have significant levels at all 3 sides. The average level of the highest importance management and community-based ,the second management cues Empowerment is key and the side with the least priority management as the main administration.

2. Factor affecting the management of Saccha Saving group for sustainable Community Welfare in the Southern Province have three aspects: 1) the management policy with 5 variables include clear objectives, organization structure, policies and regulation and planning to predict the management of Saccha Saving group percent 31.90. 2) the internal management Community Welfare fund within 6 variables include readership, management moral, economic and social responses to predict the management of saccha Saving Group percent 34.80 and the external management Community Welfare fund with 3 variables include the network, agencies and organization to predict the management of Saccha Saving Group percent 18.90

3. Guidelines for management of the Saccha Saving Group for sustainable Community Welfare in the Southern Province suggested the factors: the government should promote monetary policy seriously by showing them. Should be developed to create a network of foster sustainable, should be the establishment of data center knowledge, should increase the efficiency of the board and create a new generation of leaders as well as opportunity for new leaders have shown their potential output.

Keywords: Management, Saccha Savings Group, Community Welfare

บทนำ

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันพบว่าประชาชนในชนบทที่ประกอบอาชีพในด้าน

เกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำการประมง และค้าขายรายย่อย มีความเป็นอยู่อย่างลำบาก ได้รับสวัสดิการในด้านต่าง ๆ จากรัฐน้อยมาก ทั้งที่บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่ทำงาน จัดส่งอาหารมาเลี้ยงคนในเมือง และส่งเป็นสินค้าออกสร้างรายได้ให้กับประเทศปีละมากมาย ซึ่งต่อมารัฐได้ให้ความช่วยเหลือโดยจัดตั้งองค์กรการเงินในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือได้นำเงินไปบริหารจัดการในการนำไปประกอบอาชีพ เพื่อจะได้นำดอกผลมาจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อนำไปช่วยเหลือสมาชิกเหล่านั้น แต่องค์กรการเงินส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องกองทุนสวัสดิการน้อยมาก จะมุ่งเน้นในเรื่องการปันผลเป็นสำคัญ สำหรับการตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์นั้น พบว่า จุดด้อยคือมีการกู้ยืมเงินมาก ซึ่งบางคนก็ขาดวินัยในการใช้เงินคืน คืนไม่ตรงตามเวลา การจัดสวัสดิการของกลุ่มต้องใช้เวลาเนิ่นนาน เนื่องจากต้องรอให้มีเงินสวัสดิการมากพอก่อนจึงจะนำเงินมาใช้จ่ายได้ ซึ่งอย่างน้อยต้องใช้เวลา 1 ปี ขึ้นไป จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ครูชบ ยอดแก้ว ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านและทีมงานเครือข่ายจึงได้ปรับให้มีนวัตกรรมองค์กรการเงินชุมชนรูปแบบใหม่ โดยมุ่งเน้นการจัดทำสวัสดิการภาคประชาชน โดยใช้ชื่อว่า สัจจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ให้ชาวบ้านรู้จักการออมเงิน โดยการสะสมเงินไว้วันละ 1 บาท เมื่อครบ 1 เดือนก็จะนำไปฝากกับกรมการซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อเก็บไว้เป็นสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย เรียกว่าเป็นสวัสดิการครบวงจรชีวิต เช่น สวัสดิการด้านการได้รับเงินช่วยเหลือในการคลอดบุตร การรักษาพยาบาล การศึกษาของเด็กตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรี ค่ารักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วยต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล เงินบำนาญเมื่อยามชรา เงินกู้ยืมสำหรับการลงทุนในการประกอบอาชีพ ตลอดจนเงินค่าฌาปนกิจศพเมื่อเสียชีวิต จำนวนเงินเหล่านี้แม้จะไม่มากแต่ก็สามารถช่วยเหลือให้ชาวชนบทที่ไม่ได้ประกอบอาชีพรับราชการหรือทำงานบริษัทเอกชน ซึ่งได้รับสวัสดิการจากรัฐและหน่วยงานช่วยเหลือ

แนวคิดการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อจัดทำกองทุนสวัสดิการชุมชนนี้เป็นการนำหลักการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้แก่หลักคุณธรรม 4 ประการคือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ให้เกิดขึ้นในตัวคน กระบวนการทำให้เกิดการรวมตัวสร้างโอกาสให้ใช้เงินตราเป็นเครื่องพัฒนาคน เกิดการใช้สาระของความเป็นมนุษย์ในมิติที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนพัฒนาคนในชุมชนให้รู้จักการให้ การเสียสละ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการให้ในรูปของตัวเงิน แรงงาน ความคิด และการเป็นผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี เพราะเงินที่ได้รับจากกองทุนสวัสดิการนั้นเป็นเงินซึ่งคนในชุมชนร่วมกันหา ร่วมกันทำ ร่วมกันลงแรง และจากดอกผลของเงินที่ได้มาจากการจัดทำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของชาวบ้านเอง เป็นการยกระดับจิตวิญญาณของคนให้สูงขึ้นโดยสร้างนิสัยให้ชาวบ้านมีสัจจะ มีความซื่อสัตย์ มีความอดทน เป็นผู้ให้ที่ดี ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะพัฒนาให้เกิดความสมดุล ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าทุกชุมชนของแต่ละจังหวัดและทุก ๆ ภาคของประเทศไทย ได้นำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้ ก็จะช่วยเหลือให้สมาชิกในชุมชนของตนเองมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทุกชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอกมากเกินไป ส่งผลให้สังคมโดยรวมดีขึ้น และส่งผลต่อไปยังระดับประเทศ ทำให้ประเทศชาติมีความเข้มแข็ง ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี และอยู่อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้
3. เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการบริหาร

จัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบของการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้บริหารหน่วยงานเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จำนวน 24 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจง

3. การวิจัยเชิงปริมาณประชากร ได้แก่สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา 39,464 คน กลุ่มตัวอย่าง 400 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จำแนกตามระเบียบวิจัยดังนี้

4.1 เครื่องมือเชิงคุณภาพ

- แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ

4.2 เครื่องมือเชิงปริมาณ

- แบบทดสอบ (Questionnaire)

โดยเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้แก่ ด้านนโยบายการบริหารจัดการ ด้านการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนภายใน และการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนภายนอก และการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในด้านการบริหารโดยยึดงานชุมชนเป็นหลัก การบริหารโดยยึดสวัสดิการเป็นหลัก และการบริหารโดยยึดถือศักยภาพชุมชนเป็นหลัก

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จำแนกตามระเบียบวิจัยดังนี้

5.1 เชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ดำเนินการโดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

เชิงลึก (In- dept Interview) โดยใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semiformal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันองค์กรพัฒนาพัฒนาชุมชนภาคใต้ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา คณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนของจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา และประธานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนของจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ที่เกี่ยวข้องจำนวน 24 คน รวบรวมผลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์

5.2 เชิงปริมาณ

สัจจะออมทรัพย์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้นำมาตามระเบียบวิจัยดังนี้

6.1 เชิงคุณภาพ

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 24 คน แล้วนำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์ตามองค์ประกอบหลัก 3 ประการ (ชาย โพธิ์สิทธิ์, 2549) ดังนี้ 1) การจัดระเบียบข้อมูล เป็นกระบวนการจัดการด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ โดยวิธีการทำข้อมูลให้เป็นระเบียบทั้งในทางการและทางเนื้อหาแล้วนำเสนออย่างเป็นระบบ 2) การแสดงข้อมูล เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปพรรณนา อันเป็นผลจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกันตามกรอบแนวคิดที่ใช้วิเคราะห์ เพื่อบอกสิ่งที่ศึกษาความหมายที่ข้อมูลได้ถูกจัดระเบียบไว้ดีแล้วออกมา 3) การหาข้อสรุป การตีความและตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย

ซึ่งเป็นกระบวนการหาข้อสรุปและตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากข้อมูลที่ได้ออกมา

6.2 เชิงปริมาณ

สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจงกับสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วยตำบลนาทราย อำเภอเมือง ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูล ตำบลช้างซ้าย อำเภอมะนัง ตำบลขนหาด อำเภอชะอวด ตำบลกรุงชิง อำเภอเทพา อำเภอเมือง ตำบลคอกหงส์ อำเภอหาดใหญ่ ตำบลสิงโค อำเภอสิงหนคร ตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ ตำบลคลองเปียะ อำเภอจะนะ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรทางสถิติ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา จัดตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันของคนในภาคใต้มีกรมพัฒนาชุมชนและคอยสนับสนุนทาง ๆ มีจุดร่วมที่เห็นพ้องก็เพื่อแก้ปัญหาเรื่องทุนและหนี้สิน มีระบบการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการทรัพยากรที่มี ทั้งคน ภูมิปัญญา และทรัพยากรธรรมชาติ โดยที่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนมีระบบการบริหารกองทุนในเชิงรุกที่จะอาศัยกองทุนในการพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดี ลดการกู้ยืมภายนอก เน้นการพึ่งพาตนเอง และเพื่อเป็นการขยายฐานสมาชิกให้มากขึ้นด้วย โดยมีการนำเงินกองทุนมาให้สมาชิกไปลงทุนด้านอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิต จากวิธีการดังกล่าวทำให้สมาชิกมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น เงินออมก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น สามารถปล่อยเงินกู้ได้มากขึ้น ส่งผลให้กลุ่ม

มีกำไรเพิ่มขึ้น สามารถจ่ายเงินปันผลให้แก่สมาชิกมากขึ้น

2. ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขต จังหวัดภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัด สงขลา มีนโยบายการบริหารจัดการ โดยคณะกรรมการ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีนโยบายและกฎระเบียบ ในการบริหาร มีโครงสร้างที่ดี มีวัฒนธรรมองค์กร เป็นระบบ และมีการวางแผนเป็นระบบโดยยึดหลัก คุณธรรม 5 ประการ คือ ซื่อสัตย์เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยจะต้อง มีจิตอาสารมณ์ 4 คือ สนใจ ห่วงใย แบ่งปัน และรับใช้ สมาชิกด้วยความจริงใจ มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง กรรมการมีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง เกี่ยวกับ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ระบบเทคโนโลยีเข้ามา รวบรวมข้อมูล รวมถึงใช้เวทีประชาคม ในการแก้ปัญหา นำปัญหาจากเสียงสะท้อนของประชาชนเข้าเวทีแก้ปัญหา ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. มีแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนใน เขตจังหวัดภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัด สงขลา ขึ้นอยู่กับการสร้างทัศนคติที่ดี และต้องประสาน กับคณะกรรมการและผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ สามารถสื่อสารกับประชาชนในเรื่องของกลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรเสริมสร้างทักษะ จิตสำนึกในด้านการสร้าง การมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น ด้วยการค้นหาความต้องการ ที่แท้จริงของประชาชนให้ได้ จึงจะทำให้การดำเนินงาน ของกองทุนเป็นไปได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้ ยังต้อง เน้นถึงการใช้ ธรรมภิบาลในการบริหารงานเพื่อสร้าง ศรัทธาของประชาชน ให้หันมาร่วมมือร่วมใจและ ตระหนักถึงประโยชน์ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อ สวัสดิการชุมชน สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยการประสานความ ร่วมมือระหว่างภาคีพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน และ กองทุนสวัสดิการชุมชน อันหมายถึง ภาครัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาชน ที่ควร

ได้รับการหนุนเสริมด้านทัศนคติและมีส่วนร่วมในชุมชน อย่างทั่วถึงกัน อันจะส่งผลให้มีการบริหารงานอย่าง เข้มแข็ง ถูกต้องตามหลักการ นำไปสู่ความยั่งยืน ของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่าง ยั่งยืนในเขตจังหวัดภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา ได้ในที่สุด

อภิปรายผล

1. การบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตภาคใต้ มี 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารแบบงานชุมชนเป็นหลัก การบริหาร ยึดถือสวัสดิการเป็นหลัก และการบริหารยึดถือศักยภาพ ชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตจังหวัดภาคใต้ ในภาพรวมมีระดับปานกลาง ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการ ชุมชนอย่างยั่งยืนที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อจัด สวัสดิการโดยเฉพาะได้มีผลการนำผลกำไรขององค์การ การเงินมาจัดสวัสดิการ สร้างวินัยในการออมของสมาชิก เพื่อให้ได้สวัสดิการจนเกิดการขยับเชื่อมโยงบูรณา การกองทุนภายในชุมชน เพื่อนำดอกผลมาเป็นกองทุน สวัสดิการ กรณีตัวอย่างรูปธรรมที่กลุ่มออมทรัพย์ เป็นฐานในการจัดสวัสดิการมีค่อนข้างหลากหลาย เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์จังหวัดสงขลา และ กองบุญสัจจะวันละบาท ในจังหวัดตราด ของพระมหา สุบิณ เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการที่ใช้แนวคิดสัจจะ วันละบาท ทำสวัสดิการในชุมชน รวมถึงเปิดโอกาส ให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเสมอมา ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ นโยบายและกฎ ระเบียบต่าง ๆ ของกลุ่ม

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืนในเขต จังหวัดภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัด สงขลา มี 3 ด้าน ได้แก่ นโยบายการบริหารจัดการ การบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนภายใน และการ

บริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนภายนอก โดยภาพรวม มีระดับการจัดการในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีระดับการจัดการสูงสุด คือ การบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนภายใน ทั้งนี้พบว่า บทบาทหน้าที่ผู้นำเป็นผู้รอบรู้ทันโลก ทันสมัย ทันเหตุการณ์ มีความมานะ อดทน อดกลั้น มีความพยายามที่จะมุ่งมั่นในการทำงาน มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความกระตือรือร้น ชำนาญงาน และสามารถถ่ายทอดงานได้ดี มีความรับผิดชอบ กล้าเสี่ยง กล้าตัดสินใจในการทำงานและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในกลุ่มและบุคคลทั่วไป ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่มสังคมจะออกมุทรพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนที่ต้องมีการเสริมเพิ่มมากขึ้นคือ นโยบายการบริหารจัดการ ทั้งนี้พบว่า มีระดับการจัดการน้อยที่สุด จึงต้องหาแนวทางในการส่งเสริม เช่น วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน นโยบายและกฎระเบียบ และโครงสร้าง

3. กลุ่มสังคมจะออกมุทรพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนในจังหวัดภาคใต้ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลานั้นได้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในมิติการเปลี่ยนแปลงการใช้ฐานเงินทุนในการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน และคำว่า "สังคม" เป็นกลยุทธ์ในการยึดโยงความเป็นกลุ่มให้ดำรงอยู่ได้ของกระบวนการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา ผ่านการรวมตัวของกลุ่มคน เป็นองค์กรทางการเงิน การพยายามปรับใช้องค์ความรู้ที่ได้รับใหม่ผ่านการผสมผสานความรู้เดิมที่มีอยู่เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับนำไปใช้ดังนี้ คือ รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมกลุ่มสังคมจะออกมุทรพย์อย่างจริงจัง มีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มในการดำเนินงานร่วมกันเรียนรู้ปัญหาของกันและกัน มีการกำหนดบทบาท หน้าที่ของผู้รับผิดชอบที่แน่นอน มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกของเครือข่าย สนับสนุนให้มีการริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชน เน้นการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาสากล ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการใช้ภูมิปัญญา

ของกลุ่มสังคมจะออกมุทรพย์ต่างกลุ่มหรือต่างพื้นที่กัน เพื่อยกระดับองค์ความรู้เพิ่มขึ้น อันจะสามารถนำไปขยายผลไปสู่ภาคี เครือข่ายและชุมชนอื่นต่อไป นอกจากนี้การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ และชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการสร้างพลังของคนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมกลุ่มสังคมจะออกมุทรพย์อย่างจริงจัง มีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มในการดำเนินงานร่วมกันเรียนรู้ปัญหาของกันและกัน มีการกำหนดบทบาท หน้าที่ของผู้รับผิดชอบที่แน่นอน มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกของเครือข่าย สนับสนุนให้มีการริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชน เน้นการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาสากล

1.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการใช้ภูมิปัญญาของกลุ่มสังคมจะออกมุทรพย์ต่างกลุ่มหรือต่างพื้นที่กันเพื่อยกระดับองค์ความรู้เพิ่มขึ้น อันจะสามารถนำไปขยายผลไปสู่ภาคี เครือข่ายและชุมชนอื่นต่อไป

1.3 การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้ และชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการสร้างพลังของคนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการบริหารจัดการกลุ่มสังคมจะออกมุทรพย์เพื่อสวัสดิการชุมชนที่ยั่งยืน

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการและปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสังคม

ออมทรัพย์อื่น ๆ เพิ่มเติม ซึ่งจะทำให้เข้าใจและเห็นภาพที่หลากหลายของกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในพื้นที่ที่แตกต่างกันได้มากยิ่งขึ้น

การทำงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการออมทรัพย์ที่เข้มแข็งและคงอยู่กับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่อ่อนแอ ๆ ไม่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการ

บรรณานุกรม

- กำพล นวีภักดิ์ และคณะ. (2547). โครงการแนวทางการพัฒนาออมทรัพย์เพื่อการผลิตทุ่งไต้ตำบลทุ่งไต้ อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช. สุราษฎร์ธานี: ราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และคณะ. (2550). การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอ กรณีอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- จันทนา เจริญวิริยภาพ และคณะ. (2546). เครือข่ายกองทุนหมุนเวียนชาวบ้านสงขลา รูปธรรมการใช้เงินเป็นเครื่องมือสร้างสวัสดิการชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- ชาย โพธิ์สิตา. (2549). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ และคณะ. (2544). บทสังเคราะห์ 11 กรณีศึกษา ความเป็นไปได้ในการจัดสวัสดิการโดยภาคประชาชน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภีม ภคเมธาวี และคณะ. (2549). โครงการจัดความรู้เพื่อพัฒนาองค์กรการเงินชุมชน. กรุงเทพฯ: รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). การสร้างเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการแห่งชาติ. (2551). คู่มือการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมขององค์กรสวัสดิการ. กรุงเทพฯ: สถาบันองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สุนันทา แก้วจันทร์. (2550). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสามิตำบลพังยาง อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิญา เวชชชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2550). สวัสดิการสังคมฉบับชาวบ้าน แนวคิด นโยบาย แนวทางการปฏิบัติในเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การวิจัยชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน ในยุครวมกลุ่มเป็นชุมชนเครือข่ายเศรษฐกิจและสังคมอาเซียน

Community Research by and for Communities in the Integration of ASEAN Economic and Social Community Network

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความชิ้นนี้มีดังต่อไปนี้ เพื่อนำเสนอ 1) วิวัฒนาการศึกษาวิจัยชุมชน 2) รูปแบบการวิจัยชุมชนยุคใหม่ และ 3) การขยายเครือข่ายสัมพันธ์ภาพการวิจัย เพื่อกลุ่มเศรษฐกิจและสังคมอาเซียน การศึกษาวิจัยชุมชนวิวัฒนาการเป็นสี่ยุค โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานมุมมองชุมชนของแต่ละยุค ยุคแรก การวิจัยชุมชนเน้นไปที่การแสวงหาความเป็นชุมชน เหมือนกับการมองชุมชนเป็นภาพนิ่ง ยุคที่สองมองชุมชนว่าเต็มไปด้วยปัญหาอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนสู่ความทันสมัย จำเป็นต้องกำจัดปัญหาและอุปสรรคที่เป็นความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมออกไป ยุคที่สามเป็นยุคทวนกลับมามองคุณค่าของชุมชนซึ่งปรากฏอยู่ในรูปของภูมิปัญญาท้องถิ่น และยุคที่สี่เป็นยุคขยายเครือข่ายการพัฒนาชุมชนและความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนรูปแบบการวิจัยชุมชนรูปแบบใหม่ควรเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือกันอย่างมีศักดิ์ศรี โดยประชาชนในชุมชนเป็นผู้ร่วมมือเพื่อชุมชนและเมื่อมีการเปิดสัมพันธ์ภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มประชาคมอาเซียนอย่างเสรีในปี 2558 ควรมี

การส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษา ระดับสูงในภูมิภาคเพื่อการพัฒนาการวิจัยชุมชนร่วมกัน ซึ่งจะนำมาสู่สัมพันธภาพเครือข่ายการวิจัยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาการอย่างยิ่ง แม้จะมีบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่แตกต่างกันก็ตาม

คำสำคัญ: การวิจัยชุมชน เครือข่ายเศรษฐกิจและสังคมอาเซียน

Abstract

The objectives of this article are to present the evolution of the community research, model of the community research in a new age and the expansion of the network of the community research relationship for the ASEAN Economic and social group. The community research has evolved into four ages based on perspectives on the community in each age. The first age of the

community research emphasized the attempt to find out the statehood of the community by looking at the community on the static picture. The second age viewed the community as full of problem and obstacles to develop the community towards modernity. In this age, traditional beliefs and practices were regards on major obstacles which must be eliminated. The third age took a reverse turn towards the community, longing for the value of the community existing in the form of local wisdom. The last fourth age has upheld the expansion of the network for community development and mutual cooperation away the community organizations. The new model of the community research should be a dignified cooperative action research (CAR) by the community partners, who should have a mutual cooperation for the community. Upon a free opening of economic, social and cultural relationship of the ASEAN community in the year 2015, there should be a promotion for a mutual cooperation among high-level educational institutions in the region for the purpose of development of joint community research, that would bring about the network relationship of a creative community research, useful to an identical academic development even though a different social, cultural and political context exists.

Keywords: Community Research, ASEAN Economic and Social Community Network

บทนำ

การวิจัยชุมชนเป็นกระบวนการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อความเข้าใจชุมชนในมิติต่าง ๆ อย่างถูกต้อง

เป็นจริงมากที่สุด มิติที่จะพึงเข้าใจชุมชน สามารถแยกเป็นมิติด้านกายภาพ มิติด้านการประกอบอาชีพ มิติด้านวัฒนธรรมและความเชื่อ มิติด้านความสัมพันธ์กัน มิติด้านการศึกษาอบรม มิติด้านความปลอดภัย มิติด้านการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและมิติด้านการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

ในอดีตที่ผ่านมา การวิจัยชุมชนมักจะมุ่งเน้นเพื่อเข้าใจ สภาพเป็นอยู่ของชุมชน ลักษณะของชุมชน วัฒนธรรมและความเชื่อ และปัญหาของชุมชนเป็นหลัก สิ่งที่นักวิจัยมักจะมองข้ามไปคือ ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ถึงแม้จะมีการศึกษาและพูดถึงความต้องการของชุมชนบ้างและมักจะศึกษาถึงลักษณะความเป็นไปได้ในการพัฒนาชุมชน ความต้องการของผู้กำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศจากระดับส่วนกลางที่มีอำนาจมากกว่าจะคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชนในพื้นที่

ปัจจุบันชุมชนในประเทศไทย มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะมองจากมิติด้านใดก็ตาม จะพบรูปแบบความเป็นพลวัตปรากฏในทุกมิติ การศึกษาพัฒนาชุมชนปัจจุบันจะต้องศึกษาอิทธิพลต่าง ๆ ทั้งแรงกดดันภายในชุมชนและแรงกระเพื่อมที่เป็นกระแสผลักดันจากภายนอกชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อความเป็นพลวัตของชุมชน

ประเพณีการศึกษาวิจัยชุมชนที่แบ่งขั้วชุมชนเป็นชุมชนเมือง และชุมชนชนบท หรือกิ่งเมืองกิ่งชนบท เริ่มจะหมดหายไป ด้วยเหตุผลที่ว่าความเป็นเมืองเป็นชนบทที่มักจะกำหนดตามปัจจัยที่เป็นสภาพทางกายภาพและอาชีพ รวมถึงลักษณะการตั้งบ้านเรือน จำนวนประชากร และการมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นั้น เริ่มมีความไม่แน่นอนและมีคำถามในเชิงการนิยามความหมายปฏิบัติการมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การวิจัยชุมชนในประเทศไทย มีความตื่นตัวมากยิ่งขึ้น สถาบันอุดมศึกษาในต่างจังหวัด ได้มุ่งเน้นการวิจัยชุมชนและท้องถิ่นรอบ ๆ สถาบันของ

ตนเองอย่างจริงจัง ข้อนี้ส่งผลให้มีข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งในระบบจุลภาคและระดับมหัพภาคของภูมิภาคอย่างลึกซึ้งและกว้างไกล และเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลที่มีความตื่นตัวการวิจัยชุมชนอย่างกว้างขวาง ผู้เขียนจึงเสนอบทความนี้ขึ้นเพื่อ ความเข้าใจชุมชนและปรากฏการณ์ทางวิชาการอันเกี่ยวกับชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ กล่าวคือ (1) วิวัฒนาการทางการศึกษาวิจัยชุมชนในประเทศไทย (2) การวิจัยโดยชุมชนเพื่อชุมชน: รูปแบบการวิจัยชุมชนยุคใหม่ และ (3) การขยายเครือข่ายสัมพันธ์ภาพ การวิจัยเพื่อกลุ่มเศรษฐกิจและสังคมอาเซียน

1. วิวัฒนาการการศึกษาวิจัยชุมชนในประเทศไทย

การพิจารณาตามกระบวนการวิวัฒนาการทางวิชาการ อันเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งเริ่มขึ้นมาประมาณเกือบ 100 ปี การศึกษาวิจัยชุมชน แบ่งได้เป็น 4 ยุค กล่าวคือ ยุคที่ 1 เป็นยุคมองชุมชนแบบภาพนิ่ง ยุคที่ 2 เป็นยุคมองชุมชนแบบเป็นปัญหา ยุคที่ 3 เป็นยุคมองชุมชนแบบมีคุณค่า และยุคที่ 4 เป็นยุคมองชุมชนเชิงเครือข่าย

1.1 ยุคการมองชุมชนแบบภาพนิ่ง

ยุคนี้เป็นยุคที่มีการตื่นตัวเพื่อเข้าใจสภาพความเป็นชุมชน แต่ละแบบและประวัติความเป็นชุมชนแต่ละแบบ ยุคนี้เริ่มต้นแห่งการศึกษาวิจัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสำนักวิชาการแห่งเมืองชิคาโก ซึ่งมีการริเริ่มศึกษาโดยนักวิชาการต่าง ๆ เช่น Robert E. Park เป็นต้น โดยได้ศึกษาชุมชนเมืองและชุมชนชนบท มีการเน้นข้อแตกต่างทางกายภาพและทางนามธรรมหลายประการ ระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทว่าเป็นอย่างไร

อิทธิพลแห่งสำนักนี้ได้แพร่หลายมายังประเทศไทยด้วย นักวิชาการไทยที่ได้รับการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับอิทธิพลแนวคิดจากนักคิด

สำนักชิคาโก ได้กลับมาศึกษาวิจัยสังคมไทย และชุมชนไทยอย่างแท้จริง พร้อมกันนี้ได้ตั้งศูนย์ศึกษาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยชั้นนำของรัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ขณะเดียวกันนักวิชาการต่างประเทศจำนวนมากจากประเทศที่มีความเจริญทางการศึกษาและอุตสาหกรรม ก็ได้เดินทางเข้ามาศึกษาชุมชนในประเทศไทยไม่ขาดสาย วิธีการศึกษาวิจัยชุมชนในยุคนี้มักจะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นรูปแบบการวิจัยทางมานุษยวิทยา และสังคมวิทยาประยุกต์ ซึ่งอาจมีชื่อเรียกว่า Ethnological method บ้าง หรือ Ethnographic research technique ก็เรียก ซึ่งนักวิจัยนิยมฝังตัวเองอยู่ในชุมชนที่เลือกศึกษา ส่วนใหญ่นักวิจัยต่างประเทศเหล่านี้มีวัตถุประสงค์แอบแฝงทางการเมืองและทางศาสนาด้วย ซึ่งมักจะรายงานข้อค้นพบจากการวิจัยในเชิงข้อเสนอแนะทางการเมืองและการเผยแพร่ศาสนาไปพร้อม ๆ กัน

1.2 ยุคการมองชุมชนแบบเป็นปัญหา

ยุคนี้เริ่มต้นเมื่อวัฒนธรรมบริโภคนิยมแพร่หลายเข้ามาในประเทศไทย รัฐบาลในยุคนี้ซึ่งน่าจะช่วงทศวรรษแรก ๆ แห่งการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ ได้พิจารณาเห็นว่า วิถีชีวิตชนบทไม่มีความเจริญ ไม่ทันสมัย (Unmodern) ไม่เหมือนกับประเทศตะวันตกที่พัฒนาแล้ว ความเชื่อและประเพณีปฏิบัติหลายอย่างของชุมชนตามความคิดของผู้นำประเทศในยุคนี้ เช่น ความเชื่อวิญญาณบรรพบุรุษในหมู่บ้าน ความเชื่อผีเจ้าบ้าน เจ้าภูเขา รวมทั้งประเพณีพิธีกรรมของชาวพุทธ เช่น การบูชากราบไหว้รูปเคารพและศาสนสถาน ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา ล้วนไร้สาระ เป็นความเชื่อแบบงมงายล้าสมัย ไม่ได้ช่วยพัฒนาวัตถุให้ได้เสพ ได้บริโภค ความเชื่อของผู้นำประเทศ (รวมทั้งผู้นำทางเศรษฐกิจและนักวิชาการชั้นนำ) ดังกล่าวที่มีผลออกมาเป็นความพยายามที่จะต้องกำจัดประเพณีปฏิบัติและความเชื่อดังกล่าวทั้งหมด เพราะประเพณีปฏิบัติและความเชื่อดังกล่าว เป็นสิ่งที่ไร้เหตุผลและพิสูจน์มีผลไม่ได้ทางวิทยาศาสตร์

เป็นอุปสรรคขัดขวางความเจริญสมัยใหม่

ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ ยังคงเชื่อมั่นในศาสนาและประเพณีปฏิบัติในท้องถิ่น ผู้นำในประเทศในยุคนี้ จึงรณรงค์ให้ชาวมุสลิมในชนบทเลิกปฏิบัติตามประเพณีและยอมรับในสิ่งที่ผู้นำกำหนดให้ใหม่

ยุคนี้จึงเป็นยุคทำลายล้างคุณค่าของชุมชนอย่างขนาดใหญ่ สิ่งที่เรียกในยุคต่อมาว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หรือ “ปรัชญาชาวบ้าน” ได้ถูกมองข้ามไม่ได้รับการส่งเสริมและถูกมองว่าเป็นภูมิปัญญาของคนเถื่อน เป็นปัญหาหรือเป็นสิ่งที่ต้องปรารถนา (ของผู้นำประเทศ) ในยุคนี้

การยอมรับวัฒนธรรมบริโภคเป็นวัฒนธรรมนำหน้า ได้ส่งเสริมให้เกิดการผลิตและการแสวงหาการบริโภคผลผลิตอย่างขนานใหญ่ สิ่งที่เป็นผลตามมาก็คือการทำลายแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเป็นป่าไม้ ภูเขา ที่ดิน ทะเล และแม่น้ำ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาวัตถุดิบไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ วิถีชีวิตในชุมชนชนบทเริ่มขาดความมั่นคง ภาวะการล่มสลายวัฒนธรรมชุมชนได้เกิดขึ้นทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีสิ่งซึ่งเรียกกันอย่างไม่เคารพยกย่องว่า “สิ่งจำเป็นแห่งโครงสร้างของสังคมและเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน” อันได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ชุมชนค่อยๆ กลายเป็นชุมชน “เปลือกแข็งกลวงใน” กล่าวคือ ลักษณะทางกายภาพยังคงเป็นชุมชนดั้งเดิม มีการเปลี่ยนแปลงบ้างในบางเรื่อง เช่น ที่อยู่อาศัยและการแต่งกาย แต่อิทธิพลแห่งจิตวิญญาณจากความเชื่อเดิมได้เหือดหายไปเกือบหมด

การวิจัยในยุคนี้เป็นการวิจัย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจมุ่งส่งเสริมการยกระดับค่าครองชีพให้สูงขึ้นสำหรับประชาชนในชุมชน และมักจะวิจัยโดยพยายามสร้างตรรกะที่ขัดแย้งมาตรฐานการครองชีพ เช่น ตัวชี้วัดความยากจนเป็นตัวอย่างและตีความหมายว่าความยากจน เป็นสิ่งชั่วร้าย เป็นเหมือนบาปกรรม จำเป็นต้องกำจัดทิ้งให้หมด การมองความยากจนว่าเป็นจุดบิตต่ำร้าย เป็นที่มาของความรังเกียจคนจน

โดยเฉพาะคนจนในชนบท และเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการแบ่งชนชั้นทางสังคม ทำให้คนจนถูกปฏิบัติจากผู้มีอำนาจในสังคมในระดับต่ำกว่าคนที่ร่ำรวย ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับคนรวย เป็นคนไร้ศักดิ์ศรี เพราะฉะนั้นคำว่าสองมาตรฐานหรือหลายมาตรฐานในการปฏิบัติทางสังคม ปฐมเหตุว่าจะมาจากการความยากจนอันเกี่ยวโยงถึงความรังเกียจคนจนด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

1.3 ยุคการมองชุมชนแบบมีคุณค่า

ยุคนี้เริ่มปรากฏมีขึ้นในช่วงปี 2550 เป็นต้นมา อันเป็นยุคที่สังคมไทยได้รับผลกระทบจากยุคที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ในยุคที่ผ่านมาได้มีกระบวนการทางสังคมหลายรูปแบบเกิดขึ้น เช่น กระบวนการเรียกร้องสิทธิทางการเมือง กระบวนการเรียกร้องความเป็นธรรมในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนและกระบวนการในการเข้าถึงการบริการของรัฐ เป็นต้น (ดังปรากฏในเหตุการณ์ตุลาการมหาวิปโยคปี 2516, 2519 เป็นต้นมา)

นักวิชาการกลุ่มหนึ่งได้วิจัยพบคุณค่าของชุมชนแบบยึดถือประเพณีดั้งเดิมหลายประการและได้รณรงค์ให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีงามในชุมชนขึ้น สิ่งที่ค้นพบในเรื่องคุณค่าของชุมชนมีชื่อเรียกเป็นแนวคิด (CONCEPTS) ทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางหลายประการ เช่น “ภูมิปัญญาชาวบ้าน”, “ปรัชญาชาวบ้าน”, “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”, “ทุนทางสังคมในชุมชน”, “ภูมิปัญญาไทย” เหล่านี้เป็นต้น

มีความเชื่อว่า ชุมชนที่มั่นคงและเข้มแข็งเป็นปราการอันแข็งแกร่งของชาติ ทั้งมิติทางเศรษฐกิจและทางการเมือง จากความเชื่อดังกล่าว จึงมีความพยายามศึกษาวิจัยคุณค่าของชุมชนอย่างกว้างขวาง

ในยุคนี้ปรากฏรูปแบบการวิจัยชุมชนแบบใหม่ ๆ เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (PARTICIPATORY ACTION RESEARCH: PAR) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่โดยตรง

หรือโดยอ้อมกับโครงการวิจัย มีส่วนร่วมกับโครงการวิจัยตนเอง ส่วนใหญ่การทำวิจัยในรูปแบบนี้จะเกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อทดลองหรือความเป็นไปได้แห่งโครงการพัฒนาชุมชนในมิติใดมิติหนึ่ง การวิจัยแบบ PAR นี้ อาจเรียกว่าการวิจัยแบบสามมุมหรือไตรภาคี กล่าวคือ ภาคที่ 1 คือ ตัวนักวิจัย ภาคที่ 2 คือ ชาวบ้านในชุมชน ภาคที่ 3 คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ภาครัฐ เอกชน หรือ NGO) ผลสรุปของการวิจัยอาจจะเป็นรูปแบบการปฏิบัติหรือการพัฒนา ซึ่งได้รับการยอมรับร่วมกัน โดยผู้วิจัยหลักคือ ตัวผู้วิจัยเองจะเป็นผู้สังเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัย

การมองชุมชนในแง่การมีคุณค่านี้ ทำให้เกิดกระบวนการการศึกษาวิจัยอัตลักษณ์ของชุมชน (Community Identity) ความสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชนในแง่ที่สัมพันธ์กับการรวมกลุ่มเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกชุมชน แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือการยึดเยียดอัตลักษณ์ของชุมชนให้กลายเป็นสินค้าของชุมชน ซึ่งเป็นการตีค่าอัตลักษณ์ในเชิงพาณิชย์กรรม การกระทำดังกล่าวจะทำให้อัตลักษณ์ชุมชนขาดความศักดิ์สิทธิ์และเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนระหว่างผู้ที่ได้ผลประโยชน์กับผู้ที่ไม่ได้ผลประโยชน์ จากอัตลักษณ์ชุมชนดังปรากฏในพื้นที่หลายแห่งในประเทศ

คุณค่าของชุมชนที่สำคัญก็คือ ชุมชนนั้นเป็นรากฐานความมั่นคงของประเทศจึงจำเป็นต้องรักษาคุณค่าทางประเพณีวัฒนธรรม อุปนิสัยอันดีงามของชุมชนความอ่อนโยนความมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเคารพซึ่งกันและกัน ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูซึ่งเป็นคุณลักษณะทางสังคมและทางจิตใจที่ดีงามของชุมชนให้คงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืน

1.4 ยุคมองชุมชนเชิงเครือข่าย

ยุคนี้เป็นยุคต่อเนื่องจากยุคมองชุมชนว่ามีคุณค่า การมองชุมชนเชิงเครือข่าย เป็นการมองชุมชนในความหมายที่กว้างไกลและสลับซับซ้อนมากขึ้นนิยมชุมชนแบบใหม่ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย

นั้นได้รับการยอมรับในวงวิชาการและวงการบริหารทางการเมืองและทางเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในประเทศเท่านั้นแต่รวมถึงต่างประเทศด้วย

ตัวอย่างการมองชุมชนเชิงเครือข่ายที่กำลังเป็นที่จับตามองก็คือ การรวมกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นประชาคมหรือชุมชนเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN ECONOMIC COMMUNITY) ซึ่งกำหนดจะเริ่มต้นในปี พ.ศ.2558

แต่สภาพความเป็นชุมชนเครือข่ายในประเทศไทยนั้น ปรากฏว่ามีมานานและแพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่เป็นตัวเร่งให้เกิดและแพร่กระจายออกไป ตัวอย่างเช่น ชุมชนเครือข่ายรักษาน้ำต้นน้ำทางภาคเหนือ ชุมชนเครือข่ายวนเกษตรกรรม แบบพุทธเกษตร ชุมชนเครือข่ายอินแปง ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมชนเครือข่ายสลักจะหอมทรัพย์เพื่อชีวิตประเสริฐ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ชุมชนเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นอกจากนี้ความเป็นชุมชนเชิงเครือข่ายได้รับการเสริมแรงผลักดันจากความปรารถนา ความยุติธรรม และความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนให้ประชาชนรวมกลุ่มกันเพื่ออุดมการณ์เดียวกัน เช่น กลุ่มชุมชนเครือข่ายเสื้อแดง ของกระบวนการชุมชน นปช. (แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ) ซึ่งรวมตัวเป็นชุมชนต่อต้านเผด็จการต่อต้านรัฐประหาร และต่อต้านกระบวนการทำร้ายล้างระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ชุมชนเชิงเครือข่ายอนุรักษ์นิยม หรือกลุ่มชาวตกขอบ ซึ่งกำลังอ่อนกำลังและไม่มีอำนาจสามารถชี้นำสังคมไทยได้อีกต่อไปในขณะนี้

สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เป็นกลไกสำคัญในการรวมกลุ่มชุมชนเชิงเครือข่าย เช่น ปัจจุบันสื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อรวมกลุ่มชุมชนทางอากาศให้มีโอกาสได้พบกันและทำกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกัน สื่ออินเทอร์เน็ตสร้างเครือข่ายชุมชนให้มีความสนใจ

ร่วมกันให้มารวมกลุ่มกันในรูปแบบต่าง ๆ และทำกิจกรรมนั้น ๆ ตามความสนใจของสมาชิกชุมชน ชุมชนแฟนคลับ เป็นตัวอย่างของชุมชนเชิงเครือข่าย

ชุมชนเชิงเครือข่ายไม่มีพื้นที่ตั้งชุมชนทางกายภาพอย่างชัดเจน ไม่เหมือนกับชุมชนทั่วไปที่นิยมเรียกกัน

2. การวิจัยโดยชุมชนและเพื่อชุมชน: รูปแบบการวิจัยชุมชนยุคใหม่

การวิจัยชุมชนเท่าที่นิยมทำกันมาปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) รูปแบบการวิจัยเชิงประจักษ์ผล รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง รูปแบบการวิจัยเพื่อพัฒนา รูปแบบการวิจัยชาติพันธุ์ เป็นต้น การวิจัยในรูปแบบดังกล่าวอาจจะสรุปในชื่อว่าการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือแบบผสมของทั้งสองวิธีเข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการวิจัยชุมชนยุคใหม่ควรเป็นรูปแบบการวิจัยที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสร่วมมือพัฒนาตนเอง ให้มีศักยภาพหรือมีความรู้วิธีการเรียนรู้ตนเอง เรียนรู้ปัญหาของตนเอง เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองในทุกมิติ แต่การที่จะให้ชาวชุมชนลงมือวิจัยด้วยตนเอง โดยเสนอโครงการวิจัยเองนั้นอาจเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ นักวิจัยหรือนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยท้องถิ่นจำเป็นต้องริเริ่มโครงการวิจัยก่อนแล้วดึงประชาชนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมในฐานะเป็นหุ้นส่วน (PARTNER) การวิจัย

รูปแบบการวิจัยชุมชนที่ใคร่ขอนำเสนอในที่นี้ก็คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือกัน (COOPERATIVE ACTION RESEARCH: CAR) การวิจัยในรูปแบบนี้เป็นการพัฒนาจากการวิจัยแบบ PAR

การวิจัยแบบ CAR เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นผู้ร่วมวิจัยเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือเป็นการวิจัยเพื่อมุ่งฝึกอบรมให้ผู้ร่วมวิจัยที่เป็นชาวบ้านมีโอกาสพัฒนาตนเอง เรียนรู้วิธีมองปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบตนเอง

อย่างเป็นระบบและมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ส่วนผลการศึกษาวิจัยเป็นผลพลอยได้ (By-product)

กระบวนการวิจัยแบบ CAR มีดังนี้

1) กำหนดประเด็นการวิจัยที่สัมพันธ์กับประสบการณ์และความสนใจของประชาชนในชุมชน ขอบเขตความสนใจอาจจะสรุปได้กว้าง ๆ ดังนี้

- ความสนใจประวัติความเป็นมาของชุมชน
- ความสนใจการพัฒนาอาชีพ
- ความสนใจพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ความสนใจพัฒนาความปลอดภัยของชุมชน
- ความสนใจปัญหาเยาวชน
- ความสนใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น เป็นต้น

2) ออกแบบการวิจัยแบบง่ายไม่สลับซับซ้อน ไม่ต้องออกแบบการวิจัยตามแบบอย่างประเพณีปฏิบัติ ซึ่งจะต้องถูกต้องตามประเพณีปฏิบัติทางวิชาการที่นิยมกันแบบเอาจริงเอาจัง (หรือแบบเอาเป็นเอาตาย) ในรูปของ RESEARCH METHODOLOGY อย่างที่นิยมปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน

การออกแบบวิจัยแบบง่ายไม่ใช่เป็นแบบวิจัยแบบไร้หลักการ แต่เป็นแบบวิจัยที่มีหลักการแบบง่าย (Simple Technique) ซึ่งชาวบ้านสามารถประยุกต์ใช้ได้และเข้าใจได้ง่าย เช่น การตั้งถามแบบง่าย ๆ เพื่อให้ชาวบ้านตอบได้ด้วยภาษาที่ชาวบ้านเข้าใจชัดเจน

3) การเก็บข้อมูลควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์

การเก็บข้อมูลด้วยการขอความร่วมมือ (COOPERATION) จะมีน้ำหนักและมีศักดิ์ศรีสูงกว่าการขอให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม (PARTICIPATION)

ทฤษฎีนำร่องในการกำหนดรูปแบบการเก็บข้อมูล ควรจะเป็นทฤษฎีความร่วมมือกัน (Cooperation Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงความสำคัญของผู้มีส่วนร่วมในการได้ประโยชน์และเป็นทฤษฎีที่ให้ศักดิ์ศรีแก่ผู้ร่วมวิจัยเป็นหุ้นส่วน (PARTNER) มีสถานภาพ

เท่าเทียมกันหมด และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์อย่างเท่าเทียมกัน

4) การนำเสนอผลการวิจัยควรนำเสนอแบบเข้าใจง่ายและไม่ยาวเกินไป

การนำเสนอผลการวิจัย ไม่ควรบรรยายละเอียดมากเกินไป ซึ่งจะเป็นที่น่าเบื่อหน่ายแก่ชาวบ้าน ไม่ควรระบุตัวเลขในรูปฐานตารางมากเกินไป ควรใช้สถิติแบบง่าย เช่น คำร้อยละหรือค่าเฉลี่ยเป็นหลักเท่านั้น ควรนำเสนอผลการวิจัยเป็นการพรรณนา เสริมด้วยภาพประกอบการนำเสนอ

5) การให้ข้อเสนอแนะ ควรให้ข้อเสนอแนะที่จะต้องให้ชาวบ้านในชุมชนฟังตนเอง ฟังทรัพยากรและทุนต่าง ๆ ของชุมชนเป็นหลัก ไม่ควรให้ข้อเสนอแนะที่จะต้องฟังงบประมาณ ฟังทรัพยากร และฟังคำแนะนำจากบุคคลภายนอกหรือจากแหล่งภายนอก เช่น จากงบประมาณของภาครัฐ และการช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกชุมชน เป็นต้น

3. การขยายเครือข่ายสัมพันธ์ภาพการวิจัยเพื่อกลุ่มเศรษฐกิจและสังคมอาเซียน

เป็นที่ยอมรับว่าความเป็นชุมชนเชิงเครือข่ายจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ทำนองเดียวกับเครือข่ายสัมพันธ์ภาพการวิจัยก็ขยายตัวมากขึ้น เพื่อผลประโยชน์ทางวิชาการ นักวิจัยจะต้องปรับตัวตนเองไปเป็นสมาชิกองค์การวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ข้อดีนี้ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการระหว่างประเทศอย่างกว้างขวางอีกด้วย

รูปแบบเครือข่ายสัมพันธ์ภาพการวิจัยชุมชนจะเกิดได้ในรูปแบบความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาระดับสูงในประเทศกับสถาบันการศึกษาระดับเดียวกันในต่างประเทศ ความร่วมมือกันเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการ และส่งเสริมการวิจัยระหว่างสถาบัน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจากข้อตกลงร่วมกันในประเทศ มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยของเอกชนหลายแห่ง ได้ทำข้อตกลงร่วมกันทางวิชาการและส่งเสริมแลกเปลี่ยนบุคลากร และนิสิตนักศึกษาระหว่างกัน ระหว่างมหาวิทยาลัย

เหล่านี้กับมหาวิทยาลัยต่างประเทศทั้งในระดับประเทศเพื่อนบ้านและระดับประเทศที่ห่างไกลออกไป

การขยายเครือข่ายความสัมพันธ์การวิจัยระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน ควรดำเนินไปอย่างเป็นอิสระ โดยเป็นอิสระจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน และเป็นอิสระจากความเชื่อทางศาสนาและจากประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน

สังคมอาเซียนมีลักษณะเป็นสังคมพหุลักษณะทางวัฒนธรรม (Plural Culture) รวมทั้งความเชื่อเรื่องศาสนาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ข้อดีนี้ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนในภูมิภาคมีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย

การวิจัยชุมชนที่มีลักษณะเป็นพหุลักษณะทางวัฒนธรรมนี้อาจจะต้องใช้หลาย ๆ วิจัยวิจัยร่วมกัน ไม่ควรใช้รูปแบบการวิจัยเพียงอย่างเดียวหรือวิธีเดียว

4. บทสรุป: การวิจัยชุมชนคือการวิจัยเพื่อพึ่งตนเอง เข้าใจตนเอง พัฒนาตนเอง เข้าใจคนอื่น และช่วยเหลือคนอื่น

การวิจัยชุมชนที่ดีควรมีลักษณะยึดหยุ่นและคำนึงถึงสภาพปัญหา ความต้องการของประชาชนในชุมชนเป็นหลัก

การให้โอกาสแก่ประชาชนในชุมชนมีโอกาสสะท้อนปัญหาที่สำคัญของตนเอง และปัญหาของคนรอบด้านพร้อมกับส่งเสริมวิธีการช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือเพื่อนบ้านอย่างถูกต้องเป็นระบบ โดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและบุคคลอื่น เป็นยุทธวิธีการวิจัยที่พึงประสงค์มากที่สุดในยุคนี้

ในยุคที่มีการเปิดประเทศเพื่อรวมเป็นเครือข่ายชุมชนเศรษฐกิจและสังคมอาเซียนนี้ การวิจัยจะต้องดำเนินไปในลักษณะรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนภายในประเทศและชุมชนรอบ ๆ ประเทศ การรู้จักตนเองจนกระทั่งพัฒนาขึ้นมาเป็นกรอบการวิเคราะห์ตนเองได้นั้น สามารถประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจ และรู้จักชุมชนเพื่อนบ้านรอบ ๆ ตัวเราได้เช่นเดียวกัน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2545). **เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2551). **สังคมวิทยา**. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.).
- ประพันธ์ เวียรกุล. (2542). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัยในการเรียนรู้ทำการวิจัยด้วยตนเอง**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มสธ.
- สถาบันพัฒนาองค์กรและชุมชน. (2551 ก). **แผนชีวิตชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืน เครือข่ายแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สิทธิธัญญา ประพุทธินิติสาร. (2546). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Alastair, T.W. (1982). **Why Community Participation**. New York: Macmillan.
- Midaley, J. Hall, A, M + Narine, D. **Community Participation, Social Development and the State**. New York: Methuen.

ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียน เพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ACHIEVEMENT OF MANAGEMENT COOPERATIVE CREDIT UNION
OF ECONOMIC SUSTAINABILITY OF THE COMMUNITY NORTH-EAST
UPPER IN UPPER NORTHEARTERN THAILAND

พิชัย ขวัญทอง จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ สุรพล สุยะพรหม และสุพจน์ ทรายแก้ว
Pichai Kwanthong, Chamnong Adivadhanasit, Surapon Suyaprom, and Supot Saikaew

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัย เพื่อศึกษา 1) นโยบายสหกรณ์ของ
รัฐบาลกับนโยบายสหกรณ์เครดิตยูเนียน 2) ศักยภาพการบริหารสหกรณ์เครดิตยูเนียน
เพื่อสร้างความยั่งยืนเศรษฐกิจชุมชน 3) ผลสัมฤทธิ์การบริหารสหกรณ์เครดิตยูเนียน โดยใช้
รูปแบบการผสานวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิง
ปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนทั้ง 5
แห่ง คือ สหกรณ์เครดิตยูเนียนพระบาทนาสิงห์ สหกรณ์เครดิตยูเนียนโพธิ์หมากแข้ง
สหกรณ์เครดิตยูเนียนหัวหว้าสามัคคี สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านดุงสามัคคี สหกรณ์เครดิต
ยูเนียนท่าแร่ จำนวน 17,335 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 376 คน ซึ่งคำนวณได้จากการ
เปิดตารางของเครซีมอแกน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลาย
ขั้นตอน (Multi Stage Sampling) แบ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified
Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
ค่าความถี่ ค่าร้อยละ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร ได้แก่ ผู้มีบทบาทสำคัญในการ
กำหนดนโยบาย และการบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียน จำนวน 15 คนดำเนินการ
สัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ปฏิบัติตามนโยบายสหกรณ์เครดิตยูเนียน จำนวน 90 คน

ดำเนินการสนทนากลุ่ม ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแปลความ การตีความ และวิเคราะห์ความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. นโยบายสหกรณ์เครดิตยูเนียนมีวัตถุประสงค์การพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างชัดเจนและมีขั้นตอนการพัฒนาที่เป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชนพร้อมทั้งมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันกับนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาลทุกประการ
2. ศักยภาพการบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนโดยภาพรวมมีจุดเด่น ได้แก่ การบริหาร งานบุคคลที่เป็นระบบ มวลสมาชิกสามารถบริหารจัดการด้วยตนเอง จุดด้อย ได้แก่ มวลสมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการสหกรณ์เครดิตยูเนียนอย่างถ่องแท้ และมีความเข้าใจอย่างคลาดเคลื่อนกับอุดมการณ์สหกรณ์เครดิตยูเนียน โอกาส ได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานราชการ และสถาบันการเงิน เริ่มให้ความสนใจต่อแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพิ่มมากขึ้น วิกฤติ ได้แก่ มวลสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนยังไม่ตระหนักถึงอุดมการณ์สหกรณ์เครดิตยูเนียนอย่างแท้จริงกระบวนการปลูกฝังของสหกรณ์ยังไม่ได้อย่างเต็มที่ เป็นแต่เพียงการดำเนินการตามขั้นตอนเท่านั้น
3. ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปได้ดังนี้ วัตถุประสงค์ชัดเจน มีเงินทุนหมุนเวียน สมาชิกพึ่งตนเองได้และสามารถชำระหนี้ได้ ภาระหนี้สินลดลง สมาชิกมีความสามัคคีกันมากขึ้น ระดับคุณธรรมจริยธรรมสูงขึ้น ภาครัฐให้การสนับสนุน มีทรัพยากรการบริหารเพียงพอ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน และการมีส่วนร่วมของสมาชิก

ABSTRACT

The objective of this research were 1) to study the government policy on the cooperative Credit Union, 2) to study the potential of the policy of cooperative Credit Union management for sustainability of the community economy and 3) to study the achievement of cooperative credit union management. The research employed the mixed method combining both the quantitative and quantitative techniques. The quantitative research comprised the 5 cooperative Credit Unions including PhrabhatNasing, Phomakkhang, Huayn Samakkee, Bandung Samakee and Tharae pattana.

The population were 17,335 registered members and the samples were 376 respondent selected from the Krejcie and Morgan table. The multistage sampling method was used. The tool for data collection was questionnaire at a confidence level of 0.98. Statistics used to analyze data were frequency, percentage and mean and standard deviation. The equalization research was conducted by using the in-depth interviews with the 15 key informants selected from the policy makers and 90 participants with focus group discussion and selected by a purposive sampling technique. The data were analyzed by content analysis and interpretation.

The research findings were as follows:

1. The government Policy on Credit Union had clearly developed potential of community and proceeded systematically. The processes of the cooperative Credit Union started from individual level, family level and community level respectively in accordance with the socio-economic development policy of the government.

2. The potential of cooperative Credit Union management for sustainability of the community economy consisted of the systematic management of personnel, the member's ability to self-management and the cooperation among institutions such as educational institution, the government institution and financial institution in management of the cooperative Credit Union.

3. The achievement of Cooperative Credit Union management had been found that in overall the operation could obtain the objectives of the cooperative Credit Union; the unobstructed flow of the capital, the member's ability to self-reliance and their mutual assistance, the debt reduction and more cooperation, high level of morality and integrity, the government's increasing support and the members' gaining more knowledge and understanding of the Credit Union and finally the increasing managerial skills of the management staff.

คำสำคัญ

สหกรณ์เครดิตยูเนียน

ความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ได้ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการของธุรกิจอย่างมาก ต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งนี้เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัว พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วน (ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย, 2552)

ประเทศไทยต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลายด้านที่สำคัญ ซึ่งมีผลกระทบต่อทั้งนี้เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งในสังคมปัจจุบัน ประชาชนต้องเผชิญปัญหาความผันผวนทางเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เหตุผลดังกล่าวนี้จึงเกิดการรวมตัวของสหกรณ์เครดิตยูเนียน เพราะหลักการของสหกรณ์เครดิตยูเนียนนั้นมุ่งเน้น “การอดออม” และการกู้ยืมในหมู่สมาชิกเพื่อบำบัดทุกข์ซึ่งกันและกัน ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าและวิจัยระบบการบริหารงานและการจัดการของสหกรณ์เครดิตยูเนียนแม้เพียงหนึ่งแห่งจึงย่อมมีความสำคัญ สมควรได้รับการส่งเสริมโดยเร่งด่วน (สรเสริญ วงศ์ช่อม, 2544)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีสหกรณ์มานานแล้ว ปัจจุบันเรามีสหกรณ์ 7 ประเภทคือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ที่นับว่าแพร่หลายมากขึ้นตามลำดับคือ “สหกรณ์เครดิตยูเนียน” ซึ่งจากหนังสือชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด (ช.ส.ค.) กล่าวว่า สหกรณ์เครดิตยูเนียนของประเทศไทย มีความเจริญก้าวหน้าพอสมควร สหกรณ์เครดิต ยูเนียนได้รับความนิยมไม่น้อย มีพัฒนาการอันน่าสนใจ สมควรที่คนไทยจะได้ช่วยกันศึกษาวิธีการดำเนินงาน และการบริหารงานสหกรณ์ให้ชัดเจนอย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น (สุวิทย์ ยิงวรพันธุ์, 2549)

กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้สนับสนุนให้กลุ่มเครดิตยูเนียนต่างๆ ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์ถูกต้องตามกฎหมาย หลังจากนั้นการจัดตั้งสหกรณ์เครดิตยูเนียนได้ กระจายไปตามชุมชนต่างๆ ทั้งในเมืองและชนบททั่วประเทศ (รัตนา โพธิ์สุวรรณ, 2548) ดำเนินงานโดยยึดหลักความร่วมมือของมวลสมาชิก ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสามัคคี และความสมัครใจตามระบบประชาธิปไตย รักษาความยุติธรรม ช่วยกันดูแล ควบคุม จัดสรร และปันส่วนกันอย่าง เที่ยงธรรม แนวความคิดและอุดมการณ์ที่สำคัญ อันเป็นเป้าหมายของการจัดตั้งสหกรณ์คือ การสร้างความตระหนักให้สมาชิกรู้จักอดออม อดทน รักความก้าวหน้า พร้อมทั้งจะช่วยเหลือตนเองและ เพื่อนสมาชิก ซึ่งเป็นการแสดงความเสียสละและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน คุณสมบัติดังกล่าวนี้ จะส่งผลให้สมาชิกทุกคนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น นั่นหมายความว่า หากการดำเนินงานของสหกรณ์ตรงตามหลักการแล้ว ย่อมจะช่วยพัฒนาบุคคลและประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกันทุกด้าน คือ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและการเมือง

สหกรณ์เครดิตยูเนียน แบ่งออกเป็นภาคต่างๆ คือ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดหนองคาย จังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี สำหรับภาคอีสานตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสกลนคร จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดเลย จังหวัดนครพนม (ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย, 2552)

การแพร่ขยายของสหกรณ์เครดิตยูเนียน ในจังหวัดต่างๆ ดังกล่าว มีส่วนคล้ายคลึงกับการดำเนินงานขององค์การภาครัฐที่นำเอาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8-10 มาใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนหรือเป็นแนวทางการดำเนินงานเป็นการจุดประกายที่สำคัญของแผนพัฒนาประเทศและเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทย ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งก็ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศไทยหรือองค์การภาครัฐและเอกชนตลอดทั้งครอบครัว ชุมชน และสร้างฐานเศรษฐกิจ

ภายในประเทศอันหมายถึงชุมชนช่วยให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ขณะเดียวกันก็มุ่งพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความประสงค์จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพื่อ ความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชนสังคมในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานสหกรณ์เครดิตยูเนียน ให้เกิดผลในการพัฒนาองค์กรเพื่อความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนสังคมต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียน เพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมีประเด็นคำถามสำคัญดังต่อไปนี้

โจทย์วิจัย/ปัญหาการวิจัย

1. นโยบายสหกรณ์ของรัฐบาลและสหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นอย่างไร
2. ศักยภาพการบริหารงานสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพื่อสร้างความยั่งยืนเศรษฐกิจชุมชนเป็นอย่างไร
3. ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานสหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นอย่างไร

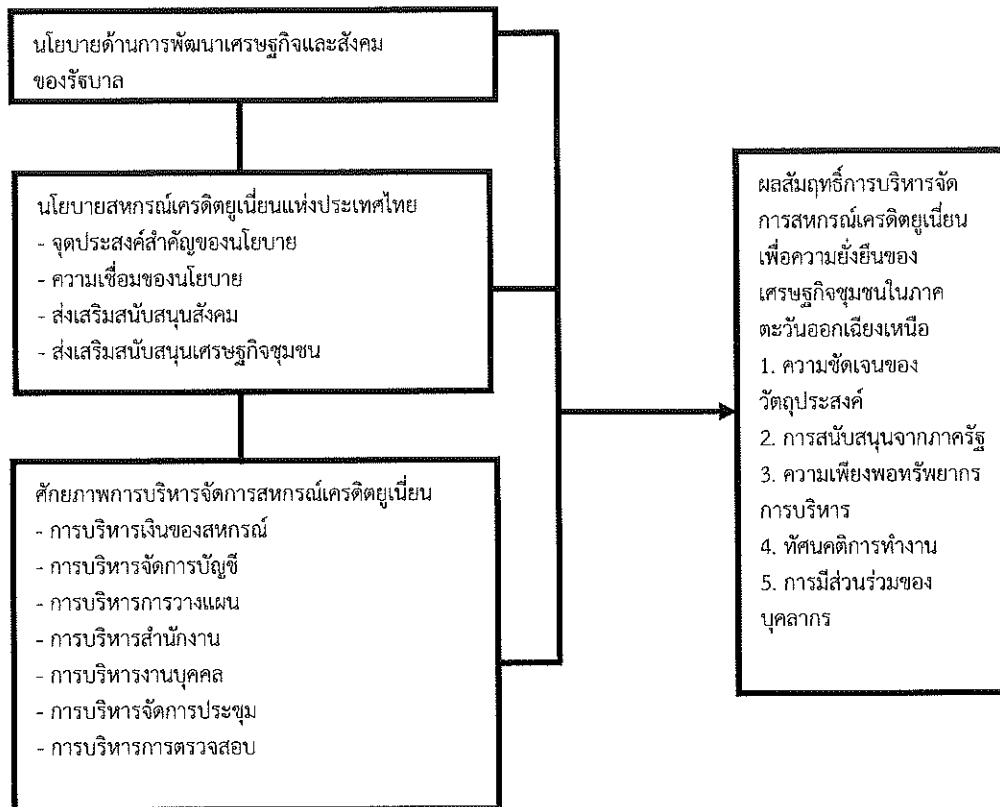
วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียน เพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. นโยบายสหกรณ์ของรัฐบาลและสหกรณ์เครดิตยูเนียน
2. ศักยภาพการบริหารงานสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพื่อสร้างความยั่งยืนเศรษฐกิจชุมชน
3. ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานสหกรณ์เครดิตยูเนียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียน เพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) แนวคิดระบบสหกรณ์ 2) แนวคิดการบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียน 3) แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน 4) แนวคิดการบริหารจัดการ 7-s ของ McKinsey 5) ทฤษฎีการบริหาร 6) ทฤษฎีภาวะผู้นำ 7) ทฤษฎีองค์การ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการวิจัยไว้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ตามวิธีการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนทั้ง 5 แห่ง มีสมาชิก 17,335 คน (รายงานผลการสำรวจสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย, 2553) และกลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการเปิดตารางของ Robert V. Krejcie and Eayrle W. Morgan. (ธีรวุฒิ เอกกุล, 2543) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ในขณะที่ประชาชนที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้แก่ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย และการบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนทั้งในหน่วยงานของรัฐ และภายในสหกรณ์เครดิตยูเนียน ตลอดถึงผู้ปฏิบัติตามนโยบายของสหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่งใน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย และจังหวัดสกลนคร สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Accidental sampling) ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้ 1) ผู้แทนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ จำนวน 3 คน 2) ผู้แทนจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จำนวน 2 คน 3) ประธานชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน 4) ประธานชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนสาขาภาคอีสาน จำนวน 1 คน 5) ผู้จัดการชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน 6) ผู้จัดการชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียน สาขาภาคอีสาน จำนวน 1 คน 7) ตัวแทนสหกรณ์จังหวัด จำนวน 3 คน 8) ตัวแทนหัวหน้าฝ่ายส่งเสริมและจัดตั้งสหกรณ์ จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนทั้ง 5 แห่ง จำนวน 384 ฉบับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ทั้งลักษณะมีโครงสร้าง (Structure) และไม่มีโครงสร้าง (Semi-Structure) ใช้สัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบาย และผู้นำนโยบายเครดิตยูเนียนไปปฏิบัติ

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณมีขั้นตอนได้แก่ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีวรรณกรรมสหกรณ์เครดิตยูเนียน พร้อมทั้งขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิกำหนดเนื้อหา

และโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ และโครงสร้างแบบสอบถาม 2) กำหนดประเด็นสำคัญของแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมสหกรณ์เครดิตยูเนียน 3) ร่างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมตามประเด็นสำคัญในกรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับสหกรณ์เครดิตยูเนียน 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบและแก้ไขเสนอแนะปรับปรุง เพื่อความถูกต้องเหมาะสม 5) นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบดูความเที่ยงตรง ความถูกต้องเหมาะสม และครอบคลุมเนื้อหา 6) นำแบบสัมภาษณ์และสอบถามที่ได้รับการแก้ไขและเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ 7) นำเสนอแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญและนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ให้ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง 8) เมื่อได้รับการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์แล้ว นำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และกลุ่มประชากรตามที่ได้กำหนดไว้

4. การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

นำแบบสัมภาษณ์และสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ปฏิบัติการ ซึ่งแปลความหมายของคะแนนดังนี้ (ยูทพงษ์ กัยวรรณ, 2543)

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเทียบเท่า 0.5 ส่วนที่มีค่าน้อยกว่า 0.5 นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC เท่ากับ .97 นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach อ้างถึงใน ยูทพงษ์ กัยวรรณ, 2543) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยสำรวจข้อมูลทุติภูมิ (Data Collecting) และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์เครดิตยูเนียน สำหรับข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ โดยใช้การ

สัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focusing Group) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนนโยบาย และการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามวัน เวลา สถานที่ ที่ได้นัดหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนทั้ง 6 แห่ง หลังจากนั้น ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและรับคืนแบบสอบถาม ตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อดำเนินการต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบข้อมูลแล้วมากำหนดใส่รหัสทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการประมวลผล และใช้สถิติ ได้แก่ 1) ค่าร้อยละ (Percentage) 2) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) 3) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) มาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (In-Depth Interviews) และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และความน่าเชื่อถือในลักษณะสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี หลังจากนั้นทำดัชนีข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้ตรวจสอบแล้วทำข้อสรุปชั่วคราว โดยการตัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป และสร้างบทสรุปขึ้นมาให้เชื่อมโยงกับตัวแปรการวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการการวิเคราะห์ ตรีความสังเคราะห์ความ และสรุปความ โดยใช้การพรรณนาเป็นแนวทางหลัก

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้สรุปผลการวิจัยตามประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. นโยบายสหกรณ์เครดิตยูเนียนมีวัตถุประสงค์การพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างชัดเจนและมีขั้นตอนการพัฒนาที่เป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับ

ครอบครัว และระดับชุมชนพร้อมทั้งมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันกับนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาลทุกประการ

2. ศักยภาพการบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนโดยภาพรวมมีจุดเด่น ได้แก่ การบริหาร งานบุคคลที่เป็นระบบ มวลสมาชิกสามารถบริหารจัดการด้วยตนเอง จุดด้อย ได้แก่ มวลสมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการสหกรณ์เครดิตยูเนียนอย่างถ่องแท้ และมีเข้าใจอย่างคลาดเคลื่อนกับอุดมการณ์สหกรณ์เครดิตยูเนียน โอกาส ได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานราชการ และสถาบันการเงิน เริ่มให้ความสนใจต่อแนวทางการบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพิ่มมากขึ้น วิฤติ ได้แก่ มวลสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนยังไม่ตระหนักถึงอุดมการณ์สหกรณ์เครดิตยูเนียนอย่างแท้จริงกระบวนการปลูกฝังของสหกรณ์ยังทำไม่ได้เต็มที่ เป็นแต่เพียงการดำเนินการตามขั้นตอนเท่านั้น

3. ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนขึ้นอยู่กับความชัดเจนของวัตถุประสงค์ การสนับสนุนจากภาครัฐ การมีทรัพยากรการบริหาร ทัศนคติในการทำงาน และการมีส่วนร่วมของบุคลากร

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีประเด็นสำคัญในการนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

นโยบายของสหกรณ์เครดิตยูเนียน พบว่า เป็นนโยบายที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนซึ่งส่งเสริมสนับสนุนและเชื่อมโยงกันกับนโยบายการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล โดยนโยบายสหกรณ์เครดิตยูเนียน จะเป็นตัวเชื่อมโยงการพัฒนาเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า การกำหนดกรอบนโยบายของสหกรณ์เครดิตยูเนียนจะต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในเบื้องต้นของประชาชน เช่น คุณภาพชีวิตที่ดี เป็นต้น ในขณะที่วงกรอบนโยบายของรัฐบาล จะต้องเป็นไปเพื่อตอบโจทย์ประเด็นปัญหาของสังคมเช่นเดียวกัน ดังนั้น นโยบายทั้งสอง จึงมีลักษณะของการสานสัมพันธ์กันเพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์ ค่านิยมหลัก และแนวทางการปฏิบัติอย่างเดียวกัน สอดคล้องกับ ลาสเวลล์ และแคปแลน (Lasswell & Kaplan, 1970) ได้อธิบายไว้ว่า นโยบายสาธารณะกับนโยบายของหน่วยงานจะต้องมีการกำหนดเป้าประสงค์ (Goals) ค่านิยม (Values) และการปฏิบัติ

(Practices) ไว้เสมอ และจะต้องสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม รวมถึงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย

ศักยภาพการบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนโดยภาพรวม พบว่า สหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่งมีจุดเด่นด้านการบริหารงานบุคคลเริ่มจากการรับมวลสมาชิก การฝึกอบรม การให้การอบรม การวางคนให้เหมาะสมกับตำแหน่งทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าทุกขั้นตอนของการบริหารงานบุคคลต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากทุกฝ่าย ซึ่งจะทำให้ได้บุคลากรภายในองค์กรที่มีคุณภาพ มีความซื่อสัตย์ ตรงตามเจตนารมณ์ขององค์การตามแนวคิดของ เฟลิกซ์ เอ. ไนโกร (Flick A. Nigro, 1977) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การบริหารงานบุคคลให้ประสบผลสำเร็จจะต้องเริ่มจากการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดในขั้นตอนและวิธีการที่จะสรรหาบุคคลเข้ามาทำงานและพัฒนาความสามารถของบุคคลเหล่านั้น รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมในองค์กร เพื่อให้บุคคลนั้นทำงานได้เต็มความสามารถทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

จุดด้อยของการบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนโดยรวม พบว่า มวลสมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการสหกรณ์เครดิตยูเนียนอย่างถ่องแท้ และมีเจตนารมณ์ในการเข้ามาเป็นสมาชิกที่ขัดกับอุดมการณ์สหกรณ์เครดิตยูเนียน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสหกรณ์เครดิตยูเนียนต้องการจะขยายองค์การของตนเอง ซึ่งการจะขยายองค์การได้ต้องอาศัยจำนวนมวลสมาชิกให้มากที่สุด เพื่อที่จะระดมเงินจากมวลสมาชิมาขยายสหกรณ์ให้เติบโตขึ้นกลายเป็นสถาบันการเงินที่เข้มแข็ง ดังนั้น คุณภาพของมวลสมาชิกที่รับเข้ามาใหม่ จึงมีแนวคิดที่ไม่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของสหกรณ์ซึ่งจะส่งผลเสียต่อภาพรวมขององค์การทั้งหมด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยอดรักษ์ วลาบุรณ์ (2548) พบว่า มวลสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และอุดมการณ์อันสำคัญของสหกรณ์เครดิตยูเนียน อีกทั้งยังขาดความเข้าใจในเรื่องข้อบังคับ ระเบียบของสหกรณ์ฯ การจัดทำบัญชี การวางแผนการบริหารจัดการสหกรณ์ฯ ไม่มีความต่อเนื่อง และเป็นระบบ ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย หรือแผนงานที่กำหนดไว้

ปัญหาการพัฒนาสหกรณ์เครดิตยูเนียนโดยภาพรวม พบว่า มวลสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนยังไม่ตระหนักถึงอุดมการณ์สหกรณ์เครดิตยูเนียนอย่างแท้จริง กระบวนการปลูกฝังของสหกรณ์ยังทำไม่ได้เต็มที่ เป็นแต่เพียงการดำเนินการตามขั้นตอนเท่านั้น ทำให้ความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของสหกรณ์จึงลดน้อยลงไป ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า สหกรณ์ต้องการขยายจำนวนสมาชิก เพื่อรองรับหรือการระดมทุนเพื่อนำมาดำเนินการในกิจกรรมของสหกรณ์ จึงทำให้สหกรณ์ต้องลดเงื่อนไข กฎเกณฑ์บางประการ

ลงไป ซึ่งไม่ใช่เป็นแนวทางที่ถูกเท่าใดนัก ความจริงแล้ว อุดมการณ์ขององค์กรเป็นสิ่งสูงสุด ถ้ายึดหลักการ ยึดอุดมการณ์แล้ว ก็ไม่ต้องกังวลใดๆ ถึงคุณภาพขององค์กร และสหกรณ์ก็ไม่จำเป็นต้องด้วยซ้ำที่จะเร่งการขยาย เพราะสาระสำคัญของอุดมการณ์ ก็ระบุไว้ชัดคือ จะต้องพัฒนาประชาชนไปควบคู่กับธุรกิจ นั่นหมายความว่า การพัฒนาคนต้องมาก่อน สอดคล้องกับแนวคิดของ บอนทิส (Bontis, 1999) ระบุว่า ทุนขององค์กรประกอบไปด้วยทุนมนุษย์ โดยที่ทุนมนุษย์ประกอบไปด้วย ความรู้ที่สะสม การศึกษา ทักษะ ทักษะ ทักษะ และประสบการณ์ ซึ่งเป็นทุนที่นำมาใช้ในการสร้างศักยภาพ และสร้างคุณค่าให้กับองค์กรและสคัลซ์ (Schultz, 1971) กล่าวว่าการจะสร้างคนให้เกิดเป็นทุน ซึ่งเรียกว่า “ทุนมนุษย์” เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพการทำงาน และเพิ่มประสิทธิผลของงานนั้น จำเป็นจะมีการลงทุนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (Education) การฝึกอบรม (Training)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ ผู้บริหารสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ควรจะปรับปรุงสาระสำคัญที่เป็นวัตถุประสงค์สำคัญขององค์กรให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลทุกยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปคือ รัฐบาลมุ่งเน้นการพัฒนาอะไรเป็นสำคัญ ก็ควรที่จะกำหนดแนวนโยบายขององค์กรให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลเสมอ และควรที่จะกำหนดนโยบายที่มีลักษณะเจาะจงต่อการแก้ไขปัญหาการพัฒนาด้านสังคมดีกว่าและได้ผลดีมากกว่า รวมถึงง่ายต่อการนำไปสู่การปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมรวดเร็วมากกว่าที่จะกำหนดเป็นแนวทางกว้างๆ เฉกเช่นเดียวกันกับนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้ ควรจะวิเคราะห์และกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความชัดเจนมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะประเด็นด้านเป้าหมายของการกู้ยืมเงิน และการมีเป้าหมายของการฝึกอาชีพ พัฒนาอาชีพ และปลูกฝังอุดมการณ์สหกรณ์ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนมากกว่านี้ เพื่อที่ว่า ประชาชนจะได้เล็งเห็นเป้าหมาย มีเป้าหมาย และเกิดความมั่นใจต่อการยืมเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร ได้แก่ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ควรจะเข้มงวดในด้านการปลูกฝังองค์ความรู้ ปลูกฝังอุดมการณ์ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสากล รวมถึงการให้ความรู้ด้านการบริหารงานสหกรณ์โดยทั่วไป หรือถ้าจะให้เกิดประสิทธิผลในด้านการปลูกฝังองค์ความรู้ได้ดีที่สุด ควรจะจัดฝึกอบรม คัดกรองบุคคล หรือทดลองความเป็นสมาชิกภาพเสียก่อน โดยในระหว่างนั้นควรที่จะเพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ด้านองค์ความรู้แก่

มวลสมาชิกให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ควรจะส่งบุคลากรไปศึกษาเพิ่มเติมในมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนที่ทำการเรียนการสอนเกี่ยวกับการบัญชีสหกรณ์โดยตรง บุคลากรที่ถูกส่งไปฝึกอบรมก็จะได้รับความรู้ด้านการบัญชีสหกรณ์โดยตรง

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ได้แก่ ควรจะทำการวิจัยด้านการบริหารจัดการสหกรณ์เครดิตยูเนียนให้มากขึ้นกว่าเดิม และควรจะให้บริการทางวิชาการแก่ประชาชนทั่วไปที่สนใจ นอกจากนี้ ควรจะเผยแพร่งานวิจัยและผลการศึกษาด้านสหกรณ์เครดิตยูเนียนให้ไปสู่วงวิชาการสากลในต่างประเทศ เพื่อให้ต่างประเทศได้รู้จักถึงผลของการวิจัย ซึ่งอาจจะพอเป็นตัวอย่างของการพัฒนาหรือการแลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาระหว่างกัน ควรจะผลิตตำราแบบเรียนเรื่องการบริหารสหกรณ์เครดิตยูเนียนโดยตรง และควรจะมีการตีพิมพ์วารสาร เอกสาร และบทความที่เกี่ยวกับสหกรณ์เครดิตยูเนียน รวมถึงการพัฒนาเว็บไซต์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่เพื่อรองรับความต้องการข้อมูลข่าวสารจากผู้สนใจทั่วไป

บรรณานุกรม

- ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด. (2552). คู่มือสหกรณ์เครดิตยูเนียน. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สรรเสริญ วงศ์ช่อม. (2544). เศรษฐกิจพอเพียง: พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. นนทบุรี: เพชรรุ่งเรืองการพิมพ์.
- สุวิทย์ ยิ่งวรพันธุ์. (2549). พัฒนาชนบทในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สหประชาพาณิชย์.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2541). เศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง ปรัชญา ฐานคิด และอนาคต. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- รัตนา โพธิ์สุวรรณ. (2548). การวิเคราะห์อุดมการณ์และปรัชญาสหกรณ์ ในภาวะเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ยอดรักษ์ วลาบุรณ์. (2548). ความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขวาสินรินทร์ จำกัด. สารนิพนธ์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุทธพงษ์ กัยวรรณ. (2543). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- Bontis. (1999). The Strategic Management of Intellectual Capital and Organizational Knowledge. New York : Oxford University Press.

- Flick A. Nigro. (1977). *Public sector management*. 3rd ed. London : Prentice-Hall Harvester.
- Lasswell & Kaplan. (1970). *Power and society ; a framework for political inquiry*. New Haven: Yale University Press.
- Schultz. (1971). *The Human-Capital Approach to Entrepreneurship*.
New York : Division of Applied Social Sciences University of Missouri.

สัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

Achievement in Administration of The Border Patrol Police Schools in The North Area

ธนชัย มะธิปิไชย¹⁾ จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์²⁾ สอาด บรรเจิดฤทธิ์³⁾ และ บุญเรือง ศรีเหรียญ³⁾

Tanachai Matipikhai¹⁾ Chamnong Adivadhanasit²⁾ Sa-ard Banchirdrit³⁾ and Boonrueng Sriharun³⁾

¹⁾สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Department of Public Administration, University Management innovation, Valaya Alongkorn Rajabhat University

²⁾ศาสตราจารย์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Professor, University Management Innovation, Valaya Alongkorn Rajabhat University

³⁾อาจารย์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Teacher, University Management Innovation, Valaya Alongkorn Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง สัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม ผลการวิจัย พบว่า สัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ข้อมูลเชิงปริมาณในภาพรวมมีระดับสัมฤทธิ์ผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีสัมฤทธิ์ผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีสัมฤทธิ์ผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริ และด้านการบริหารงานบุคคล สำหรับด้านที่มีสัมฤทธิ์ผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงบประมาณ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการมีสัมฤทธิ์ผลของการบริหารอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยมาก ด้านการบริหารงานบุคคลมีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อย ด้านการบริหารทั่วไปมีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากและด้านการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริ มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ พบว่าการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ อำนาจในการตัดสินใจของครูใหญ่ ความรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียน ขวัญกำลังใจของบุคลากรในการปฏิบัติงาน คุณวุฒิทางการศึกษาของครู และสภาพแวดล้อมหรือบริบทของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

คำสำคัญ: สัมฤทธิ์ผล การบริหาร โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

Abstract

The objectives of this research were (1) to study achievement in administration of the border patrol police schools in the north area, (2) to study the factors influencing on the achievement in administration of the border patrol police schools in the north area. Mixed research method was used comprising, both quantitative and qualitative techniques. The research findings were as follows: The achievement in administration of the border patrol police schools in the north area, by the quantitative research was found in the academic dimension, budget, personnel, general management and the royal project. The level of the achievement in administration was high. When considering each issue, the highest level of achievement in administration was found in the royal project and the personnel. The achievement in administration at a moderate level was found in the academic dimension, general management and budget. By the qualitative research, the level of the academic administration of the border patrol police schools in the north areas was moderate to good. The level of the budget administration was low to very low. The level of the personnel administration was low. The level of the general management was moderate to good and the level of the Royal Project was high and the factors influencing upon the achievement in administration of the border patrol police schools in the north area, by the quantitative research was found that the predictors of academic administration, the budget administration, decision-making authority of the principal, ability of personnel, the morale of the personnel in the operation, education of teachers and the environment or context of the school which were all correlated with the achievement in administration of the border patrol police schools in the north area.

keywords: Achievement, Administration, Border Patrol Police Schools

บทนำ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจึงได้ถือกำเนิดขึ้นโดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี ซึ่งทรงให้ความสนพระทัยเกี่ยวกับชาวเขาที่เข้ามาอาศัยพระบรมโพธิสมภารตลอดจนประชาชนไทย ไกลคมนาคม ด้วยน้ำพระทัยที่เปี่ยมด้วยพระเมตตา กรุณาต่อประชาราษฎร์จึงทรงให้ความอุปถัมภ์ ค้ำชูด้วยการพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์และเงินที่มีผู้บริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลนำไปจัดตั้งโรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคม ซึ่งสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนีจะเสด็จพระราชดำเนินเปิดโรงเรียนด้วยพระองค์เองทุกแห่ง และยังทรงอุปถัมภ์โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ทำให้กิจการของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีความเจริญก้าวหน้าและขยายออกไปในอีกหลายพื้นที่ ต่อมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ เป็นต้นมา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานโครงการตามพระราชดำริให้กับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อดำเนินการพัฒนาให้เด็กและชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้นนอกจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจะมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและประชาชนในถิ่นทุรกันดารแล้ว โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยังมีภารกิจหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การดำเนินงานโครงการต่างๆ ตามพระราชดำริของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้แก่ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการนักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการร้านค้าสหกรณ์ โครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดารและโครงการฝึกอาชีพ เป็นต้น ซึ่งโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นโครงการที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามารถ

ดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิผลมากขึ้น [1] ปัจจุบันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนกระจายอยู่ทั่วประเทศ ครอบคลุมหมู่บ้านในถิ่นทุรกันดารมากกว่า 500 แห่ง ในจำนวนนี้มีเด็กนักเรียนศึกษาอยู่ทั้งหมด 25,104 คน ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวเกษตรกร มีหลากหลายเชื้อชาติ อาทิ ไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยใหญ่ เช่น กะเหรี่ยง ลัวะ ม้ง มูเซอ จีนฮ่อ ลีเก้อ เป็นต้น ตลอดระยะเวลาของการดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ที่ผ่านมาสมาเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมและติดตามความก้าวหน้าของงานโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2526 จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าเด็กและชุมชนในถิ่นทุรกันดารส่วนใหญ่จะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนก้าวหน้าไปมาก แต่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยังคงต้องพัฒนาตนเองต่อไป เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นต่อไป อีกทั้งปัจจุบันยังคงมีพื้นที่ชายแดนห่างไกลการคมนาคมที่มีประชาชนกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยรอคอยโอกาสที่จะได้รับความเสมอภาคทางการศึกษาอยู่และยังไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปจัดการศึกษาได้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจึงยังคงต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชนเหล่านั้นด้วยทุนพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และผู้มีจิตศรัทธาที่ได้ทูลเกล้าฯ ถวาย ทำให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาจัดหาวัสดุอุปกรณ์การศึกษา และจ้างคนในท้องถิ่นมาเป็นผู้ช่วยจัดการศึกษาให้แก่เด็กในพื้นที่ห่างไกลได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในแต่ละปี

จากจุดเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน การดำเนินงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ดำเนินงานมาจนถึงปีที่ 50 โรงเรียนได้ดำเนินงานตามปรัชญาของโรงเรียนมาโดยตลอดคือ สร้างภูมิปัญญา พัฒนาคุณภาพชีวิต สัมฤทธิ์ผลความมั่นคง ปัจจุบันมีโรงเรียนทั้งสิ้น 713 โรงเรียน บางส่วนต้องถูกยุบเลิกไปเนื่องจากประชาชนมีการย้ายถิ่นฐาน และบางส่วนได้มอบโอนให้กระทรวงศึกษาธิการเนื่องจากพื้นที่มีความเจริญเข้ามาถึงผลของการปฏิบัติงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนรวมทั้งหน่วยงาน

ต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนโครงการตามพระราชดำริได้ส่งผลให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นทุรกันดารจำนวนหลายหมื่นคนได้รับการศึกษา สามารถอ่านออกเขียนได้หลายคนได้มีโอกาสเรียนต่อจนจบมหาวิทยาลัยหลายคนมีอาชีพสามารถหารายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ชุมชนที่อยู่ในเขตบริการการศึกษาของโรงเรียนซึ่งมีมากกว่า 500 แห่ง ก็ได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น [1]

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีประวัติศาสตร์การดำเนินงานที่ยาวนานเคียงคู่ขนานกันไปกับการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลและทุรกันดารทั่วทุกภาคของประเทศไทยมาโดยตลอด จึงเป็นที่น่าสนใจและศึกษาว่าปัจจุบันการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีสัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และควรมีการปรับปรุงการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอย่างไรบ้าง

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยเลือกทำการศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือซึ่งเป็นเขตพื้นที่ในส่วนที่ผู้วิจัยสังกัดอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ทราบสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานบังคับบัญชาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยนำข้อมูลจากผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ปรับปรุง วางแผนพัฒนา และส่งเสริมให้การบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและบรรลุเป้าหมายสูงสุดตามปรัชญาของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือทั้งนี้โดยยึดแนวทางการบริหารงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนใน 5 ด้านเป็นกรอบเนื้อหาที่ใช้ทำการวิจัยในครั้งนี้คือ 1) ด้านงานวิชาการ 2) ด้านงานงบประมาณ 3) ด้านงานบุคคล 4) ด้านงานบริหารทั่วไป 5) ด้านงานตามโครงการพระราชดำริ ฯ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ผู้บังคับบัญชาสังกัดกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ซึ่งรับผิดชอบโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 14 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย

2.2 ผู้กำกับการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31,32,33 และ 34 จำนวน 4 คน

2.3 ผู้บังคับกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 312,322,332 และ 342 จำนวน 4 คน

2.4 ผู้กำกับการฝ่ายอำนวยการ 7 กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 1 คน

2.5 รองผู้กำกับการฝ่ายอำนวยการ 7 กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 1 คน

2.6 สารวัตรฝ่ายอำนวยการ 7 กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 4 คน

3. ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 56 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan ประกอบด้วย

3.1 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 6 คน

3.2 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 32 จังหวัดพะเยา จำนวน 12 คน

3.3 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 19 คน

3.4 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34 จังหวัดตาก จำนวน 19 คน

4. ครูผู้สอนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 205 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan ประกอบด้วย

4.1 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 21 คน

4.2 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 32 จังหวัดพะเยา จำนวน 51 คน

4.3 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 68 คน

4.4 สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34 จังหวัดตาก จำนวน 65 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 275 คน

5. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม 2555 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 3 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. ตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) (Border Patrol Police) หมายถึง ตำรวจปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็นกำลังเสริม แทนการใช้กำลังทหาร ในรักษาความสงบตามแนวตะเข็บชายแดน ซึ่งมีจุดประสงค์หลักในการจัดตั้ง ตชด. ในช่วงแรก คือ ป้องกันกองกำลังคอมมิวนิสต์ที่เข้ามารุกรานในประเทศ โดยให้ ตชด. เป็นหน่วยที่มีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1)สามารถปฏิบัติหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างตำรวจ 2) สามารถรบได้อย่างทหาร และ 3)สามารถบริการประชาชนแทนกระทรวง ทบวง กรมอื่น ๆ ได้อย่างข้าราชการพลเรือนทั่วไป

2. สัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ หมายถึง ระดับความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านงานวิชาการ ด้านงานงบประมาณ ด้านงานบุคคล ด้านงานบริหารทั่วไป และด้านงานตามโครงการพระราชดำริฯ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนงานหรือโครงการ ซึ่งวัดได้จากค่าระดับคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามและผลจากการสัมภาษณ์โดยเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ประกอบด้วย โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 32 จังหวัดพะเยา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34 จังหวัดตาก

4. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ครูใหญ่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 32 จังหวัดพะเยา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34 จังหวัดตาก

5. ครูผู้สอน หมายถึง ตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 32 จังหวัดพะเยา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34 จังหวัดตาก

6. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน หมายถึง หน่วยงานบังคับบัญชาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่มอบนโยบายการทำงานให้กับหน่วยงานในสังกัดทุกหน่วยงาน

7. กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 3 หมายถึง หน่วยงานบังคับบัญชาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่บังคับบัญชาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ มีที่ตั้งอยู่ที่ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

8. งานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง ภาระงานที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ทุกแห่ง ได้น้อมนำมาใช้เป็นโครงการหลักของการปฏิบัติงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ในพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประกอบด้วย 8 โครงการ อันได้แก่ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการนักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการร้านค้าสหกรณ์ โครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร และโครงการฝึกอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 275 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บังคับบัญชาสังกัดกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ซึ่งรับผิดชอบโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือจำนวน 14 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้กำกับการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31, 32, 33 และ 34 จำนวน 4 คน ผู้บังคับกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 312, 322, 332 และ 342 จำนวน 4 คน ผู้กำกับการฝ่ายอำนวยการ 7 กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการ ตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 1 คน รองผู้กำกับการฝ่ายอำนวยการ 7 กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการ ตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 1 คน สารวัตรฝ่ายอำนวยการ 7 กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการ ตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 4 คน 2) ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือจำนวน 56 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan ประกอบด้วย สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 6 คน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 32 จังหวัดพะเยา จำนวน 12 คน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 19 คน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34 จังหวัดตาก จำนวน 19 คน

และ 3) ครูผู้สอนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 205 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan ประกอบด้วย สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 21 คน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 32 จังหวัดพะเยา จำนวน 51 คน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 68 คน และสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34 จังหวัดตาก จำนวน 65 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 1 ฉบับ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามความคิดเห็นของครูใหญ่ และครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านงานวิชาการ ด้านงานงบประมาณ ด้านงานบุคคล ด้านงานบริหารทั่วไป และด้านงานตามโครงการพระราชดำริ ฯ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนงานหรือโครงการ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านงานวิชาการ ด้านงานงบประมาณ ด้านงานบุคคล ด้านงานบริหารทั่วไป และด้านงานตามโครงการพระราชดำริ ฯ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. ผลการวิจัย

4.1 สัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ 5 ด้าน ประกอบด้วยด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ ภาพรวมการบริหารงานโรงเรียน 5 ด้าน ของข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า การบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จำแนกตามแนวทางการบริหารงานโรงเรียน 5 ด้าน ในภาพรวมมีระดับสัมฤทธิ์ผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56, S=0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีสัมฤทธิ์ผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ ($\bar{X}=3.70, S=0.53$) และด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X}=3.68, S=0.58$) สำหรับด้านที่มีสัมฤทธิ์ผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}=3.49, S=0.52$) ด้านการบริหารงานทั่วไป ($\bar{X}=3.48, S=0.58$) และด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}=3.46, S=0.71$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ มีสัมฤทธิ์ผลของการบริหารอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยมาก ด้านการบริหารงานบุคคลมีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อย ด้านการบริหารทั่วไปมีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากและด้านการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก

4.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์

ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ ตามความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา พบว่า มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานในแต่ละด้าน ได้แก่ งบประมาณสนับสนุน การดำเนินงานโรงเรียน จัดสำนักและความรับผิดชอบหน้าที่ของครูใหญ่และครูผู้สอน ความรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียน ขวัญและกำลังใจของครูใน

การปฏิบัติงาน ความเพียงพอของครูในโรงเรียนกับภาระงานที่ปฏิบัติ ความรู้ความเข้าใจของผู้บังคับบัญชาที่กำกับดูแลโรงเรียนซึ่งต้องเข้าใจบริบทของโรงเรียนตชด.ว่าควรจะมีทิศทางไปในแนวทางไหน รวมทั้งนโยบายการดูแลเอาใจใส่งานโรงเรียนของผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนหรือมวลชนในพื้นที่ตลอดจนผู้นำชุมชนและหน่วยงานร่วมสนองงานโครงการตามพระราชดำริฯ

สรุปผลการวิจัย

1. สัมฤทธิผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ข้อมูลเชิงปริมาณในภาพรวมมีระดับสัมฤทธิผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีสัมฤทธิผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ และด้านการบริหารงานบุคคล สำหรับด้านที่มีสัมฤทธิผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงบประมาณ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการมีสัมฤทธิผลของการบริหารอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยมาก ด้านการบริหารงานบุคคลมีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อย ด้านการบริหารทั่วไปมีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากและด้านการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ พบว่า การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณอำนาจในการตัดสินใจของครูใหญ่ ความรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียน ขวัญกำลังใจของบุคลากรในการปฏิบัติงาน คุณวุฒิทางการศึกษาของครู และสภาพแวดล้อมหรือบริบทของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง สัมฤทธิผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจซึ่งควรนำมาวิเคราะห์และอภิปรายผล ดังนี้

1. สัมฤทธิผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ 5 ด้าน ประกอบด้วยด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ ภาพรวมการบริหารงานโรงเรียน 5 ด้านของข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า การบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือจำแนกตามแนวทางการบริหารงานโรงเรียน 5 ด้าน ในภาพรวมมีระดับสัมฤทธิผลหรือระดับความสำเร็จของการบริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการมีสัมฤทธิผลของการบริหารอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยมาก ด้านการบริหารงานบุคคลมีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับน้อย ด้านการบริหารทั่วไปมีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากและด้านการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย สุวจสุวรรณ [4] ที่ศึกษาปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 และพบว่าด้านวิชาการปัญหาที่พบคือ ครูขาดความรู้ทั้งด้านการสอน การประเมินผล การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน และเอกสารประกอบหลักสูตร หลักสูตรไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ด้านบุคลากรปัญหาที่พบคือ บุคลากรมีไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้สีกตนเองมีความเป็นครู [2]

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จากผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้ข้อค้นพบพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือคือ การบริหารงานวิชาการ และรองลงมาคือ

การบริหารงานงบประมาณซึ่งข้อค้นพบของผลการวิจัยเชิงปริมาณของการวิจัยครั้งนี้ดังกล่าวข้างต้นพบว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่าผู้บังคับบัญชาสังกัดกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ 5 ด้าน ได้แก่ งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนจิตสำนึกและความรับผิดชอบหน้าที่ของครูใหญ่และครูผู้สอน ความรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนขวัญและกำลังใจของครูในการปฏิบัติงาน ความเพียงพอของครูในโรงเรียนกับภาระงานที่ปฏิบัติ ความรู้ความเข้าใจของผู้บังคับบัญชาที่กำกับดูแลโรงเรียนซึ่งต้องเข้าใจบริบทของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนว่าควรจะมีทิศทางไปในแนวทางไหนรวมทั้งนโยบายการดูแลเอาใจใส่งานโรงเรียนของผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น [3] นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนหรือมวลชนในพื้นที่ ตลอดจนผู้นำชุมชนและหน่วยร่วมสนองงานโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ภาคต่าง ๆ ที่เหลือ ได้แก่ ภาคตะวันออก เชียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันตกและภาคตะวันออก และนำผลการวิจัยที่ได้มาพิจารณาหาความสอดคล้องเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในภาพรวมต่อไป

2. ควรมีการทำวิจัยกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อค้นพบและองค์ความรู้ในการนำมาใช้พัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

3. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เส้นทาง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อสัมฤทธิ์ผลของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต่อไป

4. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับทิศทางการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในอนาคต ทั้งนี้เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาใช่วางแผนและกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์. 2539.
- [2] จุมพล พูลภัทรชีวิน ปิณรสมาลากุล ณ อุทยานและอดีตวงษ์วัง. การวิเคราะห์บริบท : ความท้าทายของการบริหารการศึกษาในอนาคต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2553..
- [3] แว โพธิบุตร. ความสัมพันธ์ระหว่างขวัญของครูและประสิทธิผลของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 2551.
- [4] สมชาย สุวจสุวรรณ. ปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. 2547.